

Kategorizácia škôd spôsobených trestným činom (II. časť)*

Categorization of Damages Caused by a Crime (Part. II)

Jozef Čentés**, Andrej Beleš***, Jana Čipková****

Abstrakt

Nasledujúci príspevok predstavuje druhé pokračovanie štúdie pojednávajúcej o kategorizácii škôd spôsobených trestným činom. Autori prenášajú svoju pozornosť ke širšie uplatniteľným úvahám a námetom de lege ferenda, majúciach potenciál byť prínosom nielen slovenskej, ale i českej trestnej legislatívy. Ich rozboru podlieha novela Trestného zákonníka č. 333/2020 Sb., ktorá ustanovila zdvojnásobenie súm určujúcich jednotlivé hranice výšok škôd, ako i odpoveď na otázku, či je v podmienkach Slovenskej alebo Českej republiky možné prehodnotiť väzbu škody na jeden z flexibilných ekonomických inštitútov. Záverom sa zamýšľajú nad potrebou intertemporálneho ustanovenia, podľa ktorého sa tresty uložené pred účinnosťou novej právnej úpravy nevykonajú, prípadne pomerne skrátiť.

Kľúčová slova

Škoda; kategorizácia škôd; výška škody; trestná zodpovednosť.

Abstract

The following lines represent the second episode of the research related to the categorization of damages caused by a crime. The authors transfer their attention to wider considerations and suggestions de lege ferenda that may have the potential to be beneficial not only for Slovak but also for Czech criminal legislation. The subject of their analysis consists of the analysis of the amendment to the Criminal Code no. 333/2020 Coll., which has laid down a re-doubling of amounts of the individual limits of damages, as well as the analysis of the question whether it is possible to reconsider the link of damage to one of the flexible economic indicators in the conditions of Slovak or Czech Republic. Finally, the authors intend the need

* Štúdia je podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-15-0740 Návody a nástroje na efektívnu elimináciu protiprávnych konaní v spojení s možnou insolvenčiou / Guidelines and tools for effective elimination of unlawful acts in relation with potential insolvency.

** Prof. JUDr. Jozef Čentés, PhD., profesor a vedúci, Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky, Právnická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave; zástupca riaditeľa trestného odboru, Generálna prokuratúra Slovenskej republiky / Professor and Head, Department of Criminal Law, Criminology and Criminalistics, Faculty of Law, Comenius University in Bratislava, Slovak Republic; Deputy Director of the Criminal Matters Department of the General Prosecutor's Office of the Slovak Republic / E-mail: jozef.centés@flaw.uniba.sk / ORCID: 0000-0003-3397-746X

*** JUDr. Andrej Beleš, PhD., odborný asistent, Ústav európskeho práva, Právnická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave, Slovenská republika / Assistant professor, Institute of European Law, Faculty of Law, Comenius University in Bratislava, Slovak Republic / E-mail: andrej.beles@flaw.uniba.sk / ORCID: 0000-0001-8418-0106

**** Mgr. Jana Čipková, absolventka, Právnická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave, Slovenská republika / Graduate, Faculty of Law, Comenius University in Bratislava, Slovak Republic / E-mail: cipkova12@uniba.sk

for an intertemporal provision, according to that penalties imposed before the effective date of the new Act shall remain unexecuted or shall be proportionately reduced.

Keywords

Damage; Categorization of Damages; The Amount of Damage; Criminal Liability.

Úvod

V roku 1987 – v súvislosti so zákonným vyjadrením a kategorizáciou škôd – Jíří Jelínek poznamenal: „jde o problematiku neobyčejně životnou, důležitou jak z teoretického hlediska, tak i z pohledu legislativní či aplikační praxe.“¹ Správnosť tohto výroku podčiarkuje idea načrtnutá v prvej časti štúdie, a teda, že od ostatného pojmoslovía všeobecnej časti zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „TZ SR“) a zákona č. 40/2009 Sb. trestní zákoník (ďalej len „TZ ČR“) sa škoda výrazne odlišuje práve svojim finančným obsahom, fixne stanovenou sumou, ktorá svojou reálnou hodnotou nie je stála.² To znamená, že plynutím rokov až desiatok rokov dochádza k významnej strate hodnoty peňazí pôsobením inflácie, čo skôr či neskôr musí byť vyjadrené v právnej úprave vymedzenia škody. V opačnom prípade má pasivita zákonodarcu³ za dôsledok negatívny dopad na kvalifikáciu skutku, ako i určenie druhu trestu a jeho výmery, t. j. faktické latentné zostrovanie trestnej represie a kriminalizáciu konaní, ktoré by kedysi ešte stále neboli postihované trestnoprávnymi inštitútmi.

Úvodom je potrebné zopakovať základné premisy, ktorých poznanie je dôležité pre obe časti štúdie:

1. Novela zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon zákonom č. 175/1990 Zb. (ďalej len novela 1990) po prvýkrát zaviedla legálnu kategorizáciu škôd – v záujme idey spravodlivosti a rovnosti pred zákonom⁴. Stupne jednotlivých typov škôd pritom

1 Bližšie pozri JELÍNEK, J. Majetková škoda jako znak skutkové podstaty trestného činu. In: *Socialistická zákonost*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČSFR, 1987, roč. 35, č. 5, s. 263–277.

2 Uvedené je spôsobené meniacou sa kúpnu silou peňazí, infláciou. „Znamená to, že zatiaľ čo bude (napríklad) spôsobenie ľahšej ujmy na zdraví vykazovať rovnaký stupeň závažnosti aj o sto ďalších rokov, zákonom fixne ustanovená výška peňažnej sumy sa bude musieť prispôbiť. Výška škody spôsobenej trestným činom vyčíslená na sumu 266,01 € v roku 2010 nebude vďaka meniacej sa kúpnej sile peňazí vykazovať rovnakú (reálnu) hodnotu aj v roku 2050.“ Bližšie pozri ČENTÉŠ, J., A. BELEŠ a J. ČIPKOVÁ. Kategorizácia škôd spôsobených trestným činom (I. časť). In: *Časopis pro právní vědu a praxi*, Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2020, roč. 28, č. 2, s. 225–246. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/13013>

3 V Jelínkovom výklade táto „strnulá interpretácia hodnotiacich pojmov“ preukazuje, že zákonodarca pristupuje k majetkovej škode ako k účinku na hmotnom predmete útoku a nie ako k následku prejavujúcom sa na objekte trestného činu. JELÍNEK, J. Majetková škoda jako předmět zkoumání (z hlediska trestněprávního). In: *Socialistická zákonost*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČSFR, 1988, roč. 36, č. 8, s. 478–488.

4 Na nejednotné posudzovanie hraníc škôd v aplikačnej praxi upozorňovali napr. v roku 1980 Čič a Mathern: „Povedané Leninovými slovami, aby nedochádzalo k zákonosti kazanskkej a kalužskej, ale k jednotnému posudzovaniu v podstate rovnakých skutkov na celom území federácie tak, ako to zodpovedá princípom zákonosti, ideí spravodlivosti i rovnosti pred zákonom.“ ČIČ, M. a V. MATHERN. Úvahy o výške škody v československom trestnom práve. *Právní obzor*, 1980, č. 1, s. 65–75.

nadväzovali na výšku najnižšej mesačnej mzdy, neskôr minimálnej mesačnej mzdy.⁵ K zmene väzby na zákonom fixne ustanovenú peňažnú sumu pristúpil český zákonodarca s účinnosťou od 1. januára 2002, zákonom č. 265/2001 Sb., ktorým sa novelizoval vtedajší TZ 1961. Na slovenskej strane sa tak stalo až rekodifikáciou trestného práva hmotného s účinnosťou od 1. januára 2006. Od týchto momentov sa však vývoj škody v trestnom zákonodarstve oboch štátov takmer⁶ úplne zastavil.

2. V súčasnosti je pre slovenské trestné zákonodarstvo určujúcim ustanovením § 125 ods. 1 TZ SR⁷ a štyri typy škôd. V Českej republike sa kategorizácia škôd člení do piatich typov, a to na základe § 138 ods. 1 TZ ČR⁸.
3. S účelom reagovať na celkový vývoj ekonomickej reality bol schválený zákon č. 333/2020 Sb., ktorým sa mení zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (ďalej len „Novela“), s účinnosťou od 1. 10. 2020, ktorá ustanovila zdvojnásobenie súm určujúcich jednotlivé hranice výšok škôd. Slovenský zákonodarca zatiaľ nepriniesol žiadne nové návrhy na zmenu TZ SR.

1 Nález Ústavního soudu ČR zo dňa 26. 5. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 46/18

Aktualizačným momentom v porovnaní so stavom právnej úpravy, rozhodovacej činnosti súdov a právnej vedy v čase písania prvej časti tejto dvojdielnej štúdie je nález Ústavního soudu ČR zo dňa 26. 5. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 46/18 (ďalej len „Nález“). Plénum ÚS ČR tu rozhodovalo o **návruhu na zrušenie § 138 ods. 1 TZ ČR**. Navrhovateľ, Okresný súd v Liberci (ďalej len „Navrhovateľ“), vyjadril presvedčenie, že ustanovenie § 138 ods. 1 TZ ČR sa v súčasnosti dostalo do priameho rozporu s čl. 40 ods. 6 Listiny, a to následkom

⁵ Ide len o zjednodušenú interpretáciu historického vývoja. Legálne vymedzenie kategorizácie škôd prešlo turbulentnými zmenami. Bližšie pozri BELEŠ, A. a N. HANGÁČOVÁ. Vývoj právnej úpravy hranice minimálnej škody. In: *Notitia Iudiciales Academie Collegii Aedilium in Bratislava*, Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2019, roč. 5, č. 1, s. 3–16.

⁶ O jemnej transformácii finančného obsahu škôd možno od uvedenej doby hovoriť na území Slovenskej republiky. Rekodifikácia trestného práva hmotného s účinnosťou od 1. januára 2006 stanovila hranicu medzi administratívnou a trestnou zodpovednosťou (*škoda malá*) na sumu predstavujúcu 8 000 Sk. S účinnosťou od 1. januára 2009 (Zákomom č. 498/2008 Z. z., ktorým sa menia zákony v oblasti trestného práva v súvislosti so zavedením meny euro v Slovenskej republike) bola čiastka 8 000 Sk (265,55 €) novelizovaná na dnešných 266 € (z výkladu § 125 ods. 1 TZ SR, s dôrazom na adjektívum „prevyšujúca“ sumu 266 €, fakticky ide o sumu 266,01 €). Uvedená hodnota výšky *škody malej* sa teda nezmenila od 1. januára 2006 s výnimkou zanedbateľnej korekcie k 1. januáru 2009, v rámci ktorej prišlo k zaokrúhľeniu na celé eurá smerom nahor, a tým aj k nepatrnému zúženiu podmienok trestnosti.

⁷ Ust. § 125 ods. 1 TZ SR: „*Škodou malou sa rozumie škoda prevyšujúca sumu 266 €. Škodou väčšou sa rozumie suma dosahujúca najmenej desaťnásobok takej sumy. Značnou škodou sa rozumie suma dosahujúca najmenej stonásobok takej sumy. Škodou veľkého rozsahu sa rozumie suma dosahujúca najmenej päťstonásobok takej sumy.*“

⁸ Ust. § 138 ods. 1 TZ ČR: „*Škodou nikoli nepatrnou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 5 000 Kč, škodou nikoli malou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 25 000 Kč, větší škodou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 50 000 Kč, značnou škodou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 500 000 Kč a škodou velkého rozsahu se rozumí škoda dosahující nejméně částky 5 000 000 Kč.*“

rastu inflácie a celkovej životnej úrovne v Českej republike. Primárna argumentácia Navrhovateľa tak korešponduje s (v ďalšom texte bližšie špecifikovanou) argumentáciou predkladateľov Novely, a tiež našou argumentáciou, keď sa do popredia dostáva najmä potreba reflektovania ekonomických zmien do zákonnej kategorizácie škôd.

ÚS ČR návrh na zrušenie § 138 ods. 1 TZ ČR, v slovách „*Škodou nie nepatrnou sa rozumie škoda dosahujúca sumu najmenej 5 000 Kč*“, zamietol⁹. Avšak potrebu vyjadrenia ekonomických zmien do legislatívneho textu nijakým spôsobom nespochybňoval, práve naopak. Dôvod zamietavého verdiktu spočíval jednak

- v skutočnosti, že sprísnenie podmienok trestnej zodpovednosti (následkom dlhodobého „zakonzervovania“ právnej úpravy určujúcej hranice škôd) v spojení s vývojom inflácie nepredstavuje rozpor s princípmi vyjadrenými v čl. 40 ods. 6 Listiny¹⁰, a jednak
- v rozsahu právomoci Ústavného súdu zasahovať do normotvorby, ktorá podľa ÚS ČR v zásade končí tam, kde začína výrazná pozícia zákonodarného orgánu v zmysle určovania trestnej politiky, čo ÚS ČR vyjadril nasledujúcimi úvahami: **„Ústavnému soudu samo o sobě nepřisluší, aby posuzoval šíři hranic trestněprávní kriminalizace určitých typů jednání, nemá-li dublovat nebo suplovat ústavní roli zákonodárného orgánu [...] tento závěr lze bezpochyby vztahovat i k nastavení hranice kategorií škod uvedených v § 138 trestního zákoníku, které je zásadní pro interpretaci znaků řady skutkových podstat trestných činů. [...] Nelze učinit závěr o protiústavnosti míry kriminalizace v případě, kdy v důsledku nečinnosti zákonodárce a faktických změn ekonomického rázu (zejména inflace) postačuje k vyvození trestní odpovědnosti způsobení škody fakticky menší, než která byla předpokladem trestní odpovědnosti v minulosti.“**¹¹

Sudkyňa Kateřina Šimáčková a sudca Pavel Šámal však v spoločnom odlišnom stanovisku k odôvodneniu Nálezu zdôraznili, že aj zmena spoločenskej a ekonomickej situácie môže za určitých okolností viesť k zásahu Ústavného súdu. Tak sa však môže stať len v prípade, ak je v dôsledku týchto zmien kriminalizované iné konanie než konanie pôvodne zamýšľané zákonodarcom, v dôsledku čoho môže dôjsť k porušeniu ústavného princípu *nullum crimen, nulla poena sine lege* zakotveného v čl. 39 Listiny. Ani podľa tohto odlišného stanoviska však ekonomický rast nebol za súčasného posudzovania tak veľký, aby došlo k extrémnemu rozporu medzi pôvodným úmyslom zákonodarcu a formálne kriminalizovaným konaním po faktickej zmene následkom inflácie¹², resp. neprišlo takému narušeniu zásady subsidiarity trestnej represie, že by nebolo dostatočné

⁹ Vo zvyšku bol návrh odmietnutý ako podaný osobou k tomu zjavne neoprávnenou, keďže ostatná časť § 138 ods. 1 TZ ČR netvorila právny podklad pre rozhodovanie Okresného súdu v Liberci, ani priamo neovplyvňovala priebeh konania vedeného týmto súdom, Navrhovateľom (dôsledok aplikácie čl. 95 ods. 2 Ústavy ČR a § 64 ods. 3 Zákona č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu).

¹⁰ Pozri najmä body 34 až 38 Nálezu.

¹¹ Body 31 a 33 Nálezu.

¹² Bod 9 odlišného stanoviska. *A contrario*, takáto situácia by prichádzala do úvahy v prípade hyperinflácie, bod 5 odlišného stanoviska.

aplikovať hmotnoprávne či procesnoprávne korektívy trestného práva. Uvedené nás pritom vedie k ďalšej zásadnej otázke, ktorá bola týmto Nálezom definitívne otvorená.

Diskutabilným sa ukázalo byť **posudzovanie možnosti primeranej aplikácie niektorého z korektívov trestnej zodpovednosti**, či už ide o tzv. hmotnoprávny korektív v podobe § 12 ods. 2 TZ ČR alebo o tzv. procesnú oportunitu podľa § 172 ods. 2 písm. c) TR¹³, na situácie, keď škoda spôsobená konaním páchatel'a len mierne prevyšuje hranicu *škody nikoli nepatrnej*, t. j. hranicu 5 000 Kč. V uvedenej otázke sa pritom nerozchádzajú len názory Navrhovateľa s Nálezom ÚS ČR, ale aj obe odlišné stanoviská k odôvodneniu Nálezu, a teda odlišné stanovisko sudcu Jaroslava Fenyka a spoločné odlišné stanovisko sudkyne Kateřiny Šimáčkové a sudcu Pavla Šámala.

Navrhovateľ (bod 9 Nálezu) bol presvedčený, že pevné hranice stanovené v § 138 ods. 1 TZ ČR nemožno preklenúť či prelomiť aplikáciou zásady subsidiarity trestnej represie. **ÚS ČR** však (bod 33 Nálezu) **zhodne s vyjadrením vlády** (bod 14 Nálezu) vyslovil, že v prípade odôvodnenosti ich použitia, poskytujú oba korektívy dostatočný priestor pre interpretáciu formálnych znakov jednotlivých trestných činov.

S obsahom bodu 33 Nálezu sa však nestotožnil **sudca Fenyk**, ktorý vyjadril nesúhlas s možnosťou primeraného použitia § 12 ods. 2 TZ ČR. Meritum jeho argumentácie spočívalo v tom, že zákonodarca stanovil hranice trestnosti jednoznačným a nespochybniteľným spôsobom, z ktorého dôvodu sa škoda dosahujúca hranicu zákonom predpísanej škody pre znak danej skutkovej podstaty nemôže vymykať onej „spodnej hranici trestnosti“ v zmysle § 138 ods. 1 TZ ČR. Proti primeranému použitiu tzv. procesnej oportunitity podľa § 172 ods. 2 písm. c) TR, ako korektívu, ktorý nezasahuje do viny, ale má len procesný oportunitný charakter, sudca Fenyk nevzniesol zásadné pripomienky.

Bludný kruh rôznorodosti názorov napokon uzatvára odlišné stanovisko **sudkyne Šimáčkové a sudcu Šámala**, ktoré v úplnom kontraste so stanoviskom sudcu Fenyka dokonca preferuje možnosť aplikácie § 12 ods. 2 TZ ČR pred aplikáciou § 172 ods. 2 písm. c) TR. K samej možnosti aplikácie § 12 ods. 2 TZ ČR možno podľa spoločného vyjadrenia sudcov dodať, že sama skutočnosť, že zákonodarca jasne stanovil hranice *škody nikoli nepatrnej* nijako neobmedzuje možnosť aplikácie § 12 ods. 2 TZ ČR – formálne znaky trestného činu by síce mali byť vyjadrené jasne a určito v súlade so zásadou *nullum crimen sine lege certa*, no hmotnoprávny korektív obsiahnutý v § 12 ods. 2 TZ ČR je súdmi posudzovaný až po dosiahnutí záveru, že formálne znaky trestného činu boli naplnené. Aplikácia tohto ustanovenia tak v takýchto prípadoch nie je prelomením „pevne daných

¹³ TZ SR neustanovuje úpravu princípu *ultima ratio*, tak ako § 12 ods. 2 TZ ČR, obdobou je jeho pripustenie vo sfére tzv. materiálnej protiprávnosti trestného činu, teda pri posudzovaní závažnosti prečinov v rámci § 10 ods. 2 TZ SR (materiálny korektív). Česká právna úprava – na rozdiel od slovenskej – obsahuje aj v Náleze uvedený procesný korektív v zmysle § 172 ods. 2 písm. c) TR, ktorého podstatou je neúčelnosť stíhania páchatel'a. Bližšie pozri MULÁK, J. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2019, s. 140 a nasl.

mantinelov stanovených v § 138 ods. 1 TZ ČR¹⁴, len bežnou aplikáciou tejto zásady, ktorá sa musí prispôbovať ako konkrétnym podmienkam posudzovaného prípadu, tak i premieňajúcej sa spoločenskej situácii v zmysle právnej doktríny *de minimis non curat praetor*. V súvislosti s preferenciou použitia § 12 ods. 2 TZ ČR pred použitím § 172 ods. 2 písm. c) TRŘ sudcovia vyzdvihujú dôraz, ktorý treba prikladať na hmotnoprávny korektív, keďže v dôsledku jeho aplikácie dôjde k uplatneniu „aspoň nejakej“ verejnoprávnej zodpovednosti páchatel'a, hoci nie tej trestnej. Oproti tomu procesný korektív vedie k zastaveniu trestného stíhania, a tým aj k neuplatneniu akejkolvek zodpovednosti páchatel'a vo sfére verejného práva. Sudcovia uvedené ilustrujú na situácii, keď by mohol byť páchatel' potrestaný v priestupkovom konaní za konanie, ktorým spôsobil škodu tesne pod zákonom stanovenú hranicu *škody nikoli nepatrnej*, ale nebol by potrestaný vôbec, ak by spôsobil škodu ľahko prevyšujúcu hranicu *škody nikoli nepatrnej*.

I napriek rozmanitosti názorov a ich odôvodnení, na záver vyjadrujeme súhlas s argumentáciou sudkyne Kateřiny Šimáčkové a sudcu Pavla Šámala, ktorá rozširuje bod 33 Nálezu, a teda presvedčenie, že v odôvodnených prípadoch by malo byť nielen možné, ale aj žiaduce – v záujme zmiernovania tvrdosti zákona, aplikovať hmotnoprávny korektív podľa § 12 ods. 2 TZ ČR, a to aj napriek zdanlivo prísne stanoveným formálnym kritériám § 138 ods. 1 TZ ČR. To najmä s poukazom na to, že naplnenie formálnych znakov skutkovej podstaty trestného činu *per se* nemôže brániť uplatneniu materiálneho korektívu; v opačnom prípade by tento právny inštitút bol neaplikovateľný, keďže sa aplikuje až po zistení, že formálne znaky skutkovej podstaty boli naplnené. Právna možnosť zmiernovať tvrdosť zákona vzhľadom na okolnosti prípadu navyše nemôže závisieť od stupňa určitosti a presnosti znakov skutkovej podstaty trestných činov. Zákonodarca v rámci svojej úvahy stanovil viac alebo menej určité podmienky trestnosti a zároveň dal súdu oprávnenie vykonať úvahu o aplikácii trestnej represie v rámci svojho priestoru prostredníctvom materiálneho korektívu.

2 Novela TZ ČR, ktorá ustanovuje zdvojnásobenie súm určujúcich jednotlivé hranice výšok škôd

Poukazujúc na úplný úvod tejto štúdie, prijal Parlament Českej republiky Novelu, ktorá zahŕňa plošný nárast všetkých piatich hraníc výšok škôd o dvojnásobok. S viacerými tvrdeniami vyplývajúcimi z dôvodovej správy¹⁴ sa pritom autori tejto štúdie stotožňujú. Na druhej strane však, dôvodová správa obsahuje aj tvrdenia, s ktorými nemožno plne súhlasiť.

¹⁴ Dôvodová správa k Novele neobsahuje vysvetlivky k navýšeniu jednotlivých hraníc typov škôd. Návrh Novelu bol totiž zlúčený s návrhom poslancov na vydanie zákona, ktorým sa mení zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Pozri dôvodovú správu k Návrhu poslancov na vydanie zákona, ktorým sa mení zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů. *Poslanecká sněmovna* [online]. [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=466&CT1=0&fbclid=IwAR3ypv1zsv-gEhxq7GssXV9bAusRQVh58UDJw0c0Sc-naeWAwwzhFuLhQ3M>

Od 1. januára 2002 došlo k navýšeniu miery inflácie o viac než 30% bez toho, aby mala táto skutočnosť akýkoľvek vplyv na ustanovenie § 138 ods. 1 TZ ČR. To viedlo ku skrytému, ale veľmi citlivému zostrovaniu trestnej represie a faktickej kriminalizácii konaní, ktoré by v roku 2001 nedosahovali trestnoprávny rozmer. V ďalšom texte sa dôvodí historickým vývojom, a teda viac ako dekádu trvajúcou väzbou na ukazovateľ minimálnej mesačnej mzdy či dynamikou rastu priemernej hrubej mesačnej mzdy. Je však spôsob plošného zdvojnásobenia súm určujúcich jednotlivé hranice výšok škôd tou najvhodnejšou cestou?

Tabuľka č. 1: Navýšenie jednotlivých hraníc typov škôd podľa Novely

Škoda	nikoli nepatrná	nikoli malá	větší	značná	velkého rozsahu
Od 1. 1. 2002 do 30. 9. 2020	5 000 Kč	25 000 Kč	50 000 Kč	500 000 Kč	5 000 000 Kč
Novela	10 000 Kč	50 000 Kč	100 000 Kč	1 000 000 Kč	10 000 000 Kč

3 Inflácia vs. minimálna a priemerná mzda

Keďže v štúdiu argumentujeme najmä infláciou, a tým aj odlišným náhľadom na použitie minimálnej a priemernej mzdy v trestnom zákonodarstve, je potrebné začať krátkym rozborom.

Vzhľadom na historickú kontinuitu viazania výšky škody na minimálnu mesačnú mzdu, zákonodarcu v dôvodovej správe k Novele argumentuje jej prudkým rastom v kontraste s dlhodobou stagnujúcimi výškami súm jednotlivých typov škôd. Na tom by nebolo nič nesprávne, keby išlo len o konštatovanie dávnej tradície, a nezdalo sa, že práve táto je činiteľom, ktorému bola Novela prispôsobovaná.¹⁵ Minimálna mzda rastie v ostatných rokoch výrazne rýchlejšie ako inflácia, a dokonca aj ako priemerná mzda¹⁶, čo je viac dôsledkom politických zásahov než odrazom ekonomickej reality.¹⁷

¹⁵ Vtedajší minister spravodlivosti ČR, Jan Kněžinec, napríklad v rozhovore pre ČT 24 poznamenal: „*Když si vezmu poměr mezi minimální mzdou a 5000 korunami tehdy a dnes, tak se mi jeví optimální hranici trestného činu vynásobit dvěma.*“ Viz Hranice trestného činu má začínat na deseti tisících, plánuje ministr spravedlnosti. *Česká televize* [online]. [cit. 23. 3. 2020]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2641664-knezinek-hranice-trestneho-cinu-ma-byt-az-10-tisic-korun-lide-dnes-zbytecne-konci-ve>

¹⁶ Od roku 2014 sa roztvárajú nožnice medzi rýchlejšim rastom priemernej nominálnej mzdy a pomalším rastom produktivity práce. Minimálna mzda rastie rýchlejšie ako priemerná. Napríklad v roku 2018 rástla priemerná mzda približne o 6 % medziročne, minimálna stúpala o 10 %. Bližšie pozri Prudký rast minimálnej mzdy brzdí pokles nezamestnanosti a poháňa infláciu. *Inštitút pre ekonomicke a sociálne reformy* [online]. [cit. 23. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.ineko.sk/clanky/prudky-rast-minimalnej-mzdy-brzdi-pokles-nezamestnanosti-a-pohana-inflaciju>

¹⁷ Uvedené potvrdzuje aj graf kumulatívneho rastu produktivity práce, priemernej a minimálnej mzdy (do roku 2019). *Denník N* [online]. [cit. 23. 3. 2020]. Dostupné z: <https://a-static.projektn.sk/2019/12/4W5yS-kumulat-vny-rast-produktivity-pr-ce-priemernej-a-minim-lnej-mzdy-v-nbsp-nbsp-.png>

Ukazovatele podobné minimálnej mzde stoja však v každej krajine na odlišnom základe. Zatiaľ čo v poľskom trestnom zákonodarstve môže plniť svoju funkciu (k tomu pozri text nasledujúcej časti – pozn. autorov), tak ani na Slovensku, ani v Českej republike nie je väzba na minimálnu mesačnú mzdu dlhodobo udržateľná, čo v dôvodovej správe k zákonu č. 265/2001 Sb. uviedol aj sám český zákonodarca.¹⁸ Predpoklad, že nadviazaním na tento činiteľ bude trestné právo pružnejšie reagovať na inflačný vývoj bol v priebehu rokov vyvrátený. Ďalší dôvod pre jej elimináciu tvoril nesúlads medzinárodnoprávnou garanciou *nullum crimen sine lege*¹⁹ *scripta*²⁰, čo by však samozrejme nebránilo v poukazovaní na jej finančný obsah.

Každým rokom sa mení kúpna sila peňazí (inflácia), a teda aj cena vecí, na ktorej môže byť trestným činom spôsobená škoda. Tá je potom logicky vyčíslená tiež vo vyššej sume, než ako tomu bolo pred niekoľkými rokmi.²¹ I keď korelácia s priemernou mzdou je v každom prípade na mieste, zastávame názor, že na legislatívne vymedzenie škody je prijateľnejšie nahliadať cez optiku reálneho nárastu škôd spôsobených trestnou činnosťou. Teda nie cez optiku zvyšujúcej sa životnej úrovne obyvateľstva, resp. akéhosi faktického vyjadrenia ujmy pocitovanej poškodeným. Ešte o niečo zásadnejším argumentom je skutočnosť, že pomocou naviazania na činiteľ inflácie sa kritériá podmienok trestnej zodpovednosti zužujú pomalšie, čím z roka na rok predchádza k skokovému nárastu súm určujúcich zákonnú kategorizáciu škôd. Toto treba pokladať za podstatné poznatky z hľadiska právnej úpravy výšky škody v trestnom zákonodarstve.

4 Tendencie v zákonodarstve okolitých štátov

Aby sme k záverom vedeli pristupovať čo najviac konštruktívne, prihliadli sme k úpravám zákonnej kategorizácie škôd v štátoch susediacich so Slovenskou republikou a Českou republikou – najmä v Poľsku, Maďarsku a na Ukrajine. Každá z uvedených

¹⁸ Dôvodová správa k zákonu č. 265/2001 Sb., ktorým sa mení zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a niektoré ďalšie zákony. Dostupné z: *ASPI* [právny informačný systém].

¹⁹ KRESS, C. Nulla poena nullum crimen sine lege. In: *Max Planck Encyclopedia of Public International Law* [online]. Heidelberg: Oxford University Press, 2010, s. 10 [cit. 24. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.uni-koeln.de/jur-fak/kress/NullumCrimen24082010.pdf>

²⁰ Nesúladosm s čl. 49 Ústavy Slovenskej republiky: „*Len zákon ustanoví, ktoré konanie je trestným činom a aký trest, prípadne iné ujmy na právach alebo majetku možno uložiť za jeho spáchanie.*“; a tým aj čl. 39 Listiny základných práv a slobôd, dôvodil pri vyradení minimálnej mesačnej mzdy aj slovenský zákonodarca. Bližšie pozri Dôvodová správa k zákonu č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov. *Národná rada SR* [online]. [cit. 20. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=1612>

²¹ Napr. škoda na veci v hodnote 5 000 Kč v roku 2002 by pod vplyvom inflácie v roku 2019 zodpovedala sume 7 010 Kč. Uvedený prepočet vyplýva z inflácie za obdobie 2002–2019, inflácia sa zvýšila o cca 39 %. Údaje vyplývajú z priemernej ročnej miery inflácie pre roky 2002–2019 každoročne zverejnenou ČSÚ. Viz Inflation – druhy, definície, tabulky. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 21. 3. 2020]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/mira_inflace; S prepojením na tieto údaje pracuje aj Kalkulačka inflácie. *peníze.cz* [online]. [cit. 21. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/kalkulacky/znehodnoceni-koruny-inflace>

právných úprav obsahuje aspekt dopomáhajúci k ďalším častiam. Rakúsko a Nemecko všeobecne neupravujú ustanovenia o osobitnej kategorizácii škôd, resp. neustanovujú hranicu minimálnej škody pre vznik trestnej zodpovednosti. V tomto smere neboli zaregistrované ani žiadne ďalšie prvky pre nás inšpiratívnej právnej úpravy. Vďaka vyspelosti ich ekonomiky nemožno prihladať ani na čiastky tvoriace hranice jednotlivých typov škôd – vzhľadom na ich vyššie úrovne.

Rakúske trestné zákonodarstvo uplatňuje väzbu na fixnú peňažnú čiastku *en bloc* v prípadoch, kedy to zákonodarca považuje za potrebné, a v rozsahu, aký považuje (vzhľadom na predpokladaný rozsah trestnej činnosti posudzovaného deliktu) za vhodný. T.j. v trestnom zákonníku Rakúska *Strafgesetzbuch* (StGB)²² sa v rámci jednotlivých trestných činov ako kvalifikačné znaky (obzvlášť priť ažujúce okolnosti) objavujú čiastky 3 000 €²³; 5 000 €²⁴; 50 000 €²⁵; 300 000 €²⁶ či 1 000 000 €²⁷. Hranicu minimálnej škody rakúsky trestný zákonník StGB neobsahuje, avšak ustanovuje osobitnú úpravu majetkovej kriminality, ak ide o veci nepatrnej hodnoty, konkrétne privilegovanú skutkovú podstatu trestného činu odcudzenia vecí (*Entwendung*) podľa § 141. Špecifickými znakmi skutkovej podstaty tohto trestného činu sú motív: spáchanie činu z núdze, nerozvážnosti alebo na uspokojenie túžby, predmet útoku: vec nepatrnej hodnoty, resp. odkaz na iné trestné činy, ktoré by inak mohli byť pri absencii týchto znakov spáchané: krádež, neoprávnený odber energie, sprenevera, zatajenie veci, neoprávnené užívanie cudzej veci a zásah do loveckého a rybárskeho práva. Podľa tohto ustanovenia tak môže byť napr. kvalifikovaná krádež cukrovíniiek v hodnote 5,11 €, ak páchatel konal v pohnutke uspokojiť svoj hlad.²⁸ Definícia pojmu vec nepatrnej hodnoty je ponechaná na aplikačnú prax a právnu vedu, čo je riešenie podobné československému právnemu stavu do účinnosti novely 1990 – za dolnú hranicu bola považovaná suma 100 Kčs, inokedy 300 Kčs alebo aj 50 Kčs²⁹. V praxi i literatúre v podmienkach

22 Bundesgesetz vom 23. Jänner 1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen (Strafgesetzbuch – StGB) StF: BGBl. Nr. 60/1974, das zuletzt durch Artikel 62 des Gesetzes vom 20. November 2019. BGBl. I S. 1626. geändert worden ist, Strafgesetzbuch – StGB.

23 Napr. § 304 ods. 2 (úplatkárstvo) rakúskeho trestného zákonníka StGB: „Kto spácha trestný čin vo vzťahu k hodnote úplatku prevyšujúcej 3 000 €, [...]“

24 Napr. § 132 ods. 2 (neoprávnený odber energie) rakúskeho trestného zákonníka StGB: „Kto odoberá energiu, ktorej hodnota presahuje 5 000 €, [...]“

25 Napr. § 304 ods. 2 (úplatkárstvo) rakúskeho trestného zákonníka StGB: „[...]a kto sa dopustí konania vo vzťahu k hodnote úplatku 50 000 €, [...]“.

26 Napr. § 132 ods. 2 (neoprávnený odber energie) rakúskeho trestného zákonníka StGB: „[...] a kto odoberá energiu v hodnote viac ako 300 000 €, [...]“.

27 Napr. § 159 ods. 4 bod 1 (poškodzovanie záujmov veriteľa hrubou nebanlivosťou) nemeckého trestného zákona („Strafgesetzbuch“): „Odňatím slobody až na dva roky sa páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a neuspokojenie veriteľov prekročí sumu 1 000 000 €, [...]“.

28 Der Oberste Gerichtshof (najvyšší súd) zo dňa 4. decembra 2019, sp. zn. 15Os123/19f.

29 ČIČ, M. a V. MATHERN. Úvahy o výške škody v československom trestnom práve. *Právny obzor*, 1980, č. 1, s. 65–75.

rakúskeho práva je možné identifikovať nejednotný prístup k tejto otázke: pôvodná hranica 500 rakúskych šilingov, neskôr 1 000 rakúskych šilingov (ako desatina kvalifikačného znaku) sa pretransformovala na 72 €, neskôr 100 €³⁰, avšak uvádza sa aj hranica 300 € (opäť ako desatina kvalifikačného znaku)³¹. Zohľadňuje sa však aj citeľnosť škody pre poškodeného, preto z pojmu vec nepatrnej hodnoty môže byť vylúčená aj vec, ktorá má nižšiu hodnotu ako 100 € (300 €). Ustanovenou sankciou je trest odňatia slobody až na jeden mesiac alebo peňažný trest do výšky 60 denných sadzieb.

Za zaujímavosť **nemeckého** trestného práva (nemecký trestný zákonník *Strafgesetzbuch* – StGB³²) možno zasa považovať, že namiesto minimálnej škody pri niektorých trestných činoch majetkovej povahy vyžaduje na začatie trestného stíhania návrh poškodeného, teda vlastníka veci³³ (okrem prípadov osobitného verejného záujmu), a to pri krádeži veci či sprenevere veci nepatrnej hodnoty (*geringwertige Sache*) podľa § 248a nemeckého trestného zákonníka StGB. Adekvátne sa toto ustanovenie aplikuje aj pri ďalších trestných činoch.³⁴ Pojem vec nepatrnej hodnoty nie je zákonne definovaný a – podobne ako v rakúskom právnom stave – je ponechaný na aplikačnú prax a právnu vedu. V porovnaní s rakúskym je však nemecký prístup podstatne prísnejší. V 90-tych rokoch sa za hranicu nepatrnosti považovalo 50 nemeckých mariek, čo zodpovedalo sume 25 €, avšak prijímanou hodnotou je aj hranica 30 € (2018)³⁵ a v súčasnosti až 50 €³⁶. Veci, ktoré nemajú merateľnú obchodnú hodnotu, ale ich hodnota spočíva vo funkčnom použití (napr. spisy, občiansky preukaz a pod.) nie sú vecmi nepatrnej hodnoty.³⁷ V trestnom stíhaní pritom často dochádza k využívaniu zásady oportunity.³⁸ Prvkom oportunity je odklon od štandardného priebehu trestného stíhania podľa § 153 nemeckého trestného poriadku *Strafprozessordnung* – *StPO*³⁹. Podstatou odklonu je upustenie od trestného stíhania pre nepatrnú závažnosť

30 A S. REINDL-KRAUSKOPF. *Strafrecht Besonderer Teil I. Delikte gegen den Einzelnen (Leib und Leben, Freiheit, Ehre, Privatsphäre, Vermögen)*. 3., přepracované a doplnené vyd. Wien: Springer-Verlag, 2009, s. 129, 146.

31 BERTEL, Ch. a K. SCHWEIGHOFER. *Österreichisches Strafrecht Besonderer Teil I. § 75 bis 168e StGB*. 11., zcela přepracované vyd. Wien: Springer-Verlag, 2010, s. 234.

32 *Strafgesetzbuch* in der Fassung der Bekanntmachung vom 13. November 1998 (BGBl. I S. 3322), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 3. März 2020 (BGBl. I S. 431) geändert worden ist.

33 MITSCH, W. *Strafrecht, Besonderer Teil 2. Vermögensdelikte*. 3. vyd. Heidelberg: Springer-Verlag, 2015, s. 141.

34 Nadržovanie (*Begünstigung*, § 257), úžera (*Hehlerei*, § 259), podvod, (*Betrug*, § 263), zatajenie výnosov (*Erschleichen von Leistungen*, § 265a), porušovanie povinností pri správe cudzieho majetku (*Untreue*, § 266).

35 FISCHER, T. *Strafgesetzbuch mit Nebengesetzen*. München: C. H. Beck, 2018, s. 1798.

36 MAVANY, M. § 153. In: BECKER, J.-P., ERB, V., ESSER, R., GRAALMANN-SCHEER, K., HILGER, H., IGNOR, A.: *Die Strafprozessordnung und das Gerichtsverfassungsgesetz. Großkommentar*. 27., neu bearbeitete Auflage. Berlin: De Gruyter, 2020, s. 100.

37 Bližšie FISCHER, T.: *Strafgesetzbuch mit Nebengesetzen*. München: C. H. Beck, 2018, s. 1798.

38 MAREŠOVÁ, A. *Resortní statistiky – základní zdroj informací o kriminalitě v České republice*. Praha, IKSP, 2011, s. 64.

39 *Strafprozessordnung* in der Fassung der Bekanntmachung vom 7. April 1987 (BGBl. I S. 1074, 1319), die zuletzt durch Artikel 2 des Gesetzes vom 3. März 2020 (BGBl. I S. 431) geändert worden ist.

trestného činu (*Absehen von der Verfolgung bei Geringfügigkeit*).⁴⁰ Nepatrnosť v procesnom práve sa obsahovo viaže na nepatrnosť v hmotnom práve.⁴¹

Ďalšie hranice škôd ako kvalifikačné znaky (obzvlášť prít'azujúce okolnosti) neustanovuje nemecký trestný zákonník StGB ako rakúsky predpis presnými peňažnými sumami, ale všeobecnými znakmi, najmä znakom *v obzvlášť závažných prípadoch*⁴², ktoré sa spravidla neviažu na konkrétnu výšku spôsobenej škody, ale iné okolnosti zvyšujúce závažnosť činu (najmä remeselné páchanie trestného činu, spáchanie činu organizovanou skupinou atď.). Nemecký spolkový ústavný súd (*Bundesverfassungsgericht*) aj v súvislosti s krádežou vecí nepatrnej hodnoty⁴³ (konkrétne krádežou potravín v hodnote 4,69 nemeckých mariek) vyslovil v roku 1979, že nemecký trestný zákonník StGB neustanovuje v týchto prípadoch neprimerane prísny postih, ktorý by bol nezlúčiteľný s ústavnými kautelami Základného zákona (*Grundgesetz*).⁴⁴ Ústavný súd pripomenul, že § 248a nemeckého trestného zákonníka StGB, ktorý upravuje režim vecí nepatrnej hodnoty, nie je privilegovanou skutkovou podstatou trestného činu, ale je ustanovením, ktoré zakladá osobitný procesný režim stíhania len na návrh. S poukazom na výklad vyššie – toto považujeme za zásadný rozdiel medzi nemeckou a rakúskou právnou úpravou. Potlačanie bagateľnej kriminality zostáva podľa ústavného súdu vo sfére uváženia zákonodarcu, resp. zákonodarca nie je povinný právnou úpravu krádeží vecí nepatrnej hodnoty vyňať z trestného práva a zahrnúť do priestupkového práva (*Ordnungswidrigkeitenrecht*). Hoci Ústavný súd ČR v náleze sp. zn. Pl. ÚS 46/18 priamo neodkazuje na predmetné dávnejšie rozhodnutie nemeckého spolkového ústavného súdu, jadro myšlienky o neprípustnosti dublovania alebo suplovania ústavnej úlohy zákonodarcu je totožné.

Ako podotýka nemecký spolkový ústavný súd, uvedené platí aj s ohľadom na skutočnosť, že neexistujú ustálené kriminologické poznatky, ktoré by jednoznačne určovali vhodnosť riešenia bagateľnej kriminality určitým spôsobom a ktoré by vzhľadom na ústavné princípy mal zákonodarca povinnosť zohľadniť. Zákonodarca mal tak v rámci svojho uváženia pri zohľadnení spoločenskej závažnosti bagateľnej kriminality nasledujúce možnosti: zavedenie privilegovaných skutkových podstát v osobitnej časti alebo ustanovenie osobitných sankcií (príp. zásad ukladania trestov) vo všeobecnej časti trestného zákonníka alebo v trestnoprocesnej úprave obmedzenie zásady legality (*Verfolgungszwang*) prvkom

⁴⁰ Podľa § 153 nemeckého trestného poriadku StPO je oprávnený rozhodnúť o odklone štátny zástupca (prokurátor) so súhlasom súdu. Súhlas súdu sa nevyžaduje, ak ide o prečin v základnej skutkovej podstate a následky činu sú nepatrné.

⁴¹ MAVANY, M. § 153. In: BECKER, J.-P., V. ERB, R. ESSER, K. GRAALMANN-SCHEER, H. HILGER, a A. IGNOR. *Die Strafprozessordnung und das Gerichtsverfassungsgesetz. Großkommentar*. 27., nově přepracované vyd. Berlin: De Gruyter, 2020, s. 100.

⁴² „In besonders schweren Fällen [...]“. Napr. trestný čin podvodu podľa § 263 ods. 3 nemeckého StGB.

⁴³ Ust. § 242 v spojení s ust. § 248a nemeckého StGB.

⁴⁴ Beschluß, Bundesverfassungsgericht (uznesenie Spolkového ústavného súdu), BVerfGE 50, 205 – Strafbarkeit von Bagatelldelikten, 17. Januar 1979, 2 BvL 12/77.

oportunity, možnosťou aplikovať odklon v trestnom stíhaní. Ústavný súd poznamenal, že zákonodarca si vybral procesualistické riešenie (§ 153 nemeckého trestného poriadku StPO) v kombinácii s priznaním postavenia bagateľných deliktov ako návrhových deliktov. Samotný trestný postih bagateľnej kriminality (s trestnou sadzbou pri krádeži v rozmedzí až na päť rokov) nie je v rozpore s požiadavkou primeranosti trestania, ktorá má ústavnoprávny rozmer. České a slovenské riešenie so zákonne stanovenými hranicami minimálnej škody, resp. s vylúčením bagateľných deliktov do administratívneho postihu spolkový ústavný súd nezvažoval. Všeobecné súdy si uvedené východiská osvojili vo svojej rozhodovacej činnosti. Spolkový najvyšší súd (*Bundesgerichtshof*)⁴⁵ konštatuje, že pri bagateľných deliktoch nie je *per se* vylúčené (teda nie je neprimerané) ani uloženie krátkodobého trestu odňatia slobody: vždy je nevyhnutné rozhodnúť podľa okolností konkrétneho prípadu.

Maďarsko člení typy škôd do piatich kategórií podľa § 459 ods. 6⁴⁶ maďarského trestného zákona⁴⁷, pričom hranicou medzi administratívnou a trestnou zodpovednosťou je, podobne ako v podmienkach slovenského právneho poriadku, *škoda malá* predstavujúca sumu medzi 50 001 HUF (149,04 €⁴⁸) a 500 000 HUF (1 490,40 €). Najprísnejším kvantifikantom je škoda obzvlášť značná predstavujúca sumu nad 500 000 001 HUF (1 490 401,82 €). Je zrejmé, že z hľadiska systému trestným zákonom ustanovených hraníc škôd je maďarská právna úprava voči slovenskej a českej najviac príbuzná, keď nadväzuje výlučne na pevnú peňažnú sumu.

Ak hovoríme o minimálnej hranici potrebnej na vyvodenie trestnej zodpovednosti v **Poľsku**, je potrebné siahnuť po poľskom priestupkovom zákone⁴⁹, ktorý vo svojom čl. 119 ods. 1 považuje za pomyselnú deliacu čiaru medzi priestupkom a trestným činom, najmä pri drobných krádežiach, sumu 500 PLN (116,17 €), keď ustanovuje, že kto odcudzí hnutel'ný majetok niekoho iného a hodnota nepresiahne 500 PLN, skutok sa kvalifikuje ako priestupok. Najprísnejší kvalifikačný znak skutkovej podstaty podľa poľského trestného zákona⁵⁰ je *škoda veľkého rozsahu* prevyšujúca sumu 1 000 000 PLN

45 Beschluss, Bundesgerichtshof (uznesenie spolkového najvyššieho súdu), 4 StR 400/07 z 15. novembra 2007. Krádež vecí nepatrné hodnoty v predmetnom prípade spočívala v prisvojení si dvoch fliaš piva – každá v hodnote po 0,62 €.

46 Ust. § 459 ods. 6 zákona 212/C (2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről): „Na účely tohto zákona sa pod pojmom hodnota, škoda a majetková ujma rozumie nasledujúce:

- a) medzi 50 tisíc HUF a 1 forint a 500 tisíc HUF je malá,
- b) medzi 500 tisíc HUF a 1 forint a 5 miliónov HUF veľká,
- c) medzi 5 miliónov HUF a 1 forint a 50 miliónov HUF značná,
- d) medzi 50 miliónov HUF a 1 forint a 500 miliónov HUF obzvlášť veľká,
- e) nad 500 miliónov HUF a 1 forint HUF obzvlášť značná.“

47 Zákon č. 2012/C, Trestný zákon Maďarska (2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről).

48 Všetky prepočty uvedené v štúdiu sú platné ku dňu 8. 3. 2020 za pomoci Kalkulačky NBS; Dostupné z: <https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/kurzovy-listok/kalkulacka>

49 Zákon z dňa 20. mája 1971, Priestupkový zákon Poľska (Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń).

50 Zákon zo dňa 6. júna 1997, Trestný zákon Poľska (Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny).

(232 331,21 €). Tieto hranice však nie sú jediné, na ktoré je potrebné prihliadať. Na osobitnom úseku daňových deliktov pôsobí daňový trestný zákon⁵¹, ktorý v nejednom dôležitom ustanovení nadväzuje na činiteľ **minimálnej mesačnej mzdy**. V čl. 53 ods. 3 tohto zákona zákonodarca rozlišuje medzi daňovými trestnými činmi (fiscal offences / przestępstwa skarbowe) a daňovými priestupkami (fiscal contraventions / wykroczenia skarbowe) za použitia hranice, ktorou je hodnota 5-násobku minimálnej mesačnej mzdy. Z výkladu *stricto sensu* tak vyplýva, že použitie trestnej represie nastáva až za touto hranicou.⁵² Odvíjajúc sa od minimálnej mesačnej mzdy, ktorá na rok 2020 predstavuje sumu 2 600 PLN (604,06 €), hranicou na úseku daňových trestných činov je suma 13 000 PLN (3 020,31 €). Možnosť najprísnejšieho trestu sa odhodnoty obzvlášť veľkej presahujúcej sumy 2 600 000 PLN (604 061,15 €).⁵³

Záverom je tak možné konštatovať, že kategorizácia škôd spôsobených trestným činom sa pohybuje v rozmedzí od 500 PLN (116,17 €) pri drobných krádežiach až po 2 600 000 PLN (604 061,15 €) pri daňových trestných činoch. Z právnej úpravy Poľska je pritom najdôležitejším zistením skutočnosť, že väzba na minimálnu mesačnú mzdu v trestnom zákonodarstve stále nevymrela.

Ukrajinské trestné právo vymedzuje hranicu medzi administratívnou a trestnou zodpovednosťou, najmä pri drobných krádežiach či sprenevere (podobne ako v Poľsku), správnym predpisom⁵⁴, pričom za takúto hranicu považuje 0,2-násobok mesačnej nezdaniteľnej časti základu dane na daňovníka. Poukazovanie na jednotlivé hranice výšok škôd by ani v tomto prípade nemalo zmysel, avšak z opačných dôvodov ako pri Rakúsku či Nemecku. Ekonomická výkonnosť Ukrajiny a hodnota ukrajinskej hrivny je v porovnaní s oboma krajinami (aj Slovenskom, aj Českom) a ich menami (eurom a českou korunou) prinízka. Príčinou vzatia právnej úpravy Ukrajiny do užšieho výberu krajín je väzba na mesačnú nezdaniteľnú časť základu dane na daňovníka, ktorá o.i. súvisí so **sumou životného minima**. Do trestného zákonodarstva tak preniká aj daňový poriadok Ukrajiny, ktorý ustanovuje osobitný výpočet na účely správneho a trestného práva.

⁵¹ Zákon z 10. septembra 1999, Daňový trestný zákon Poľska (Ustawa z dnia 10 września 1999 r. Kodekskarnyskarbowy).

⁵² *Stricto sensu* sa trestná zodpovednosť obmedzuje na zodpovednosť za trestné činy (przestępstwa) a za fiškálne trestné činy (przestępstwa skarbowe). Bližšie pozri NITA, A. a A. ŚWIATŁOWSKI. Administrative versus penal sanctions in polish tax law – the dual system or two systems? In: *Вестник БГУ* [online]. Voronež, 2016, s. 196–207 [cit. 20. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.vestnik.vsu.ru/pdf/pravo/2016/01/2016-01-22.pdf>

⁵³ Súhrnne možno uviesť, že podľa čl. 53 ods. 14, 15 a 16 Zákona z 10. septembra 1999, Daňový trestný zákon Poľska (Ustawa z dnia 10 września 1999 r. Kodekskarnyskarbowy), sú typmi škôd nasledujúce:

- *hodnotou malou* je hodnota, ktorá nepresahuje sumu 200násobku minimálnej mesačnej mzdy;
- *hodnotou veľkou* je hodnota, ktorá presahuje sumu 500násobku minimálnej mesačnej mzdy;
- *hodnotou obzvlášť veľkou* je hodnota, ktorá presahuje sumu 1000násobku minimálnej mesačnej mzdy.

* čl. 53 ods. 3 ustanovuje v štúdiu spomínanú osobitnú hranicu 5násobku minimálnej mesačnej mzdy.

⁵⁴ Čl. 51 Zákona o správnych deliktoch Ukrajiny (Кодекс України про адміністративні правопорушення).

Z dôvodu zachovania koncepcie je potrebné dodať, že v normatívnom texte nenachádzame len jedno všeobecné ustanovenie obsahujúce slovné vyjadrenie jednotlivých typov škôd – aplikuje sa mechanizmus poznámok k ustanoveniam, a práve na tomto mieste dostáva priestor zákonná kategorizácia škôd.⁵⁵

4.1 Zistenia vyplývajúce z komparácie

Pre právne poriadky okolitých štátov je príznačná **vysoká diverzita** v chápaní zákonnej kategorizácie škôd. Je preto výlučne vecou zákonodarcu ako (a či vôbec) nastaviť slovné vyjadrenia jednotlivých typov škôd, pre koľko kategórií sa rozhodne, na akých finančných čiastkach budú pozostávať atď. Komparatívna metóda tak nebola použitá za účelom presného kopírovania tendencií iných štátov. Cieľom bolo hľadanie prienikov a konštatovanie stále prežívajúcich spôsobov väzby na flexibilné činitele.

Nezanedbateľným postrehom je, že trestné zákonodarstvo susedných krajín má evidentný **záujem na generálnej prevencii**^{56,57}, **avšak i individuálnej represii vo vzťahu k drobným krádežiam** či iným nezriedkavým spôsobom páchania majetkovej trestnej činnosti. Tento prvok je možné identifikovať najmä pri rakúskej a nemeckej právnej úprave, ktoré umožňujú aplikáciu trestnej represie pri krádeži (alebo inom majetkovom delikte) vo vzťahu k veci, ktorá má čo i len minimálnu hospodársku hodnotu (drobné cukrovinky, fľaška piva). V rakúskom práve je táto prísnosť zákona⁵⁸ zmiernená privilegovanou skutkovou podstatou trestného činu, v nemeckom práve len procesným aspektom stíhania na návrh. Hranica nepatrnej hodnoty veci závisí – na rozdiel od slovenského, českého, resp. maďarského a poľského právneho poriadku – od rozhodovacej

55 Napríklad trestný čin krádeže podľa kvalifikovanej skutkovej podstaty v rámci čl. 185 ods. 3 Trestného zákona Ukrajiny nadväzuje na spôsobenie *škody značnej*; čl. 185 ods. 4 na spôsobenie *škody veľkej* a čl. 185 ods. 5 na spôsobenie *škody obzvlášť veľkej*, pričom finančný obsah týchto pojmov objasňuje poznámka (konkrétne bod 2, 3 a 4) vložená k ustanoveniu čl. 185 tohto zákona. Na základe uvedeného rozlišuje ukrajinské zákonodarstvo v zásade tri stupne škôd, keďže obdobný mechanizmus je použitý aj pri iných trestných činoch:

- *škodou značnou* je škoda dosahujúca minimálne sumu 100- až 250-násobku mesačnej nezdaniteľnej časti základu dane na daňovníka;
- *škodou veľkou* je škoda presahujúca sumu 250násobku mesačnej nezdaniteľnej časti základu dane na daňovníka;
- *škodou obzvlášť veľkou* je škoda presahujúca sumu 600násobku mesačnej nezdaniteľnej časti základu dane na daňovníka.

56 Generálna prevencia spočíva vo výchovnom pôsobení trestu na ostatných členov spoločnosti a usku-točňuje sa prostredníctvom individuálnej prevencie. Bližšie pozri MENCEROVÁ I., L. TOBIÁŠOVÁ, Y. TURAYOVÁ a kol. *Trestné právo hmotné: Všeobecná časť*. 2. vyd. Šamorín: Heuréka, 2015, s. 284.

57 Resp. k zohľadneniu ochranej a preventívno-represívnej funkcie trestného práva, ktorú podľa prof. Šámala nemožno oddeľovať. Bližšie pozri ŠÁMAL, P. Trestní zákoník a naplňovanie funkcií a základných zásad trestného práva hmotného. In: *Bulletin advokacie*, Praha: ČAK, 2009, č. 10, s. 22.

58 Paradoxnou sa javí skutočnosť, že z hľadiska trestných sadzieb je pri porovnaní slovenského, českého a rakúskeho, resp. nemeckého právneho poriadku situácia opačná – najmä rakúsky, ale i nemecký právny poriadok vykazujú nižšiu mieru propunitívnej orientácie. Bližšie BELEŠ, A. Hypertrofia trestných sadzieb v podmienkach Slovenskej republiky. In: *Justičná revue*, Bratislava, 2018, roč. 70, č. 10, s. 1029–1042.

praxe a odbornej literatúry, kde je možné identifikovať nejednotný prístup bez toho, že by vznikali námietky voči nedostatočnej určitosti zákona, teda porušeniu *nullum crimen sine lege certa*. Z ústavnoprávneho hľadiska nemožno tento systém represie považovať za disproportcionálny. Predpokladáme však, že v praxi orgánov aplikácie práva dochádza v týchto krajinách k častému uplatneniu inštitútov zohľadňujúcich zásadu subsidiarity trestnej represie.⁵⁹ Čo je však dôležité, formálne je ich trestné stíhanie možné.

Na druhej strane je zrejmá **zdržanlivosť v nastavení najprísnejšieho stupňa škody**. Keďže v prvej časti štúdie bolo neraz vyzdvihnuté, že všeobecnú časť nemožno vnímať bez súladu s osobitnou časťou, je tiež nevyhnutné skúmať ako na tieto kvantifikanty reagujú konkrétne skutkové podstaty trestných činov, a to s dôrazom na trestné sadzby hroziace za ich naplnenie.

Pre ilustráciu bol vybraný najväčší rozdiel medzi slovenskou a maďarskou právnou úpravou, t. j. *škoda veľkého rozsahu* s poukazom na § 125 ods. 1 TZ SR predstavujúca sumu **133 000 €** vs. *škoda obzvlášť značná* s poukazom na § 459 ods. 6 písm. e) maďarského trestného zákona predstavujúca sumu 500 mil. HUF, a teda v prepočte spomínaných **1 490 401,82 €**. Vybraným príkladom je kvalifikovaná skutková podstata trestného činu daňového podvodu⁶⁰ nadväzujúca na uvedený (najvyšší) stupeň škody. Podľa § 277a ods. 3 písm. a) TZ SR sa **odňatím slobody na sedem rokov až dvanásť rokov** páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1⁶¹ *vo veľkom rozsahu*. Podľa § 396 ods. 5 písm. a) maďarského trestného zákona sa **odňatím slobody na päť až desať rokov** páchatel potrestá, ak sa dopustí daňového podvodu, ktorý spôsobí *obzvlášť značné* finančné znevýhodnenie. O širšej represii ustanovenej slovenským zákonodarcom a prí nízkom finančnom obsahu *škody veľkého rozsahu* tak znova niet pochyb.⁶²

Posledným dôležitým bodom je **stála existencia pružných činiteľov v trestnom zákonodarstve**. Naviazanie jednotlivých typov škôd na minimálnu mesačnú mzdu využíva v určitom rozsahu Poľsko. Na mesačnú nezdaniteľnú časť základu dane na daňovníka zasa nadväzuje Ukrajina. V tomto kontexte je treba tiež spomenúť nevyjasnené (a teda tiež pružné) kritériá nepatrnosti v rakúskom a nemeckom práve.

⁵⁹ Bližšie pozri TIBITANZLOVÁ, A. a J. MULÁK. Ještě několik poznámek na téma zásady subsidiarity trestní represe. In: *Trestněprávní revue*, Praha: C. H. Beck, 2018, roč. 17, č. 5, s. 115–120.

⁶⁰ Tento typ protiprávneho konania je v Českej republike súčasťou skutkovej podstaty trestného činu Skrátenej dane, poplatku a podobnej povinnej platby podľa § 240 TZ ČR. Myšlienka prípadu sa dá aplikovať obdobne s rozdielom, že trestná sadzba v § 240 ods. 3 písm. a) je rovnaká ako v Maďarsku, t. j. 5–10 rokov.

⁶¹ Trestný čin daňového podvodu podľa § 277a ods. 1 Trestného zákona: „Kto neoprávnene [...] uplatní nárok na vrátenie dane z pridanej hodnoty alebo spotrebnej dane v úmysle zadovať si sebe alebo inému neoprávnený prospech, [...]“

⁶² Záverom je, že suma 133 000 € (predstavujúca *škodu veľkého rozsahu*) síce je **nominálne nižšia**, ale slovenský zákonodarca jej prikladá **vyššiu normotvornú silu** než maďarský zákonodarca sume 1 490 401,82 € (predstavujúcej *škodu obzvlášť značnú*), a to i napriek tomu, že je nominálne **o viac ako 11× vyššia**, resp. následok trestného činu je nominálne o 11× závažnejší. Uvedené sa pritom dotýka väčšieho množstva prípadov.

5 Rozbor finančného obsahu jednotlivých typov škôd

Účelom tejto časti je rozbor českej Novelu (účinné od 1. 10. 2020) smerom k úpravám § 138 ods. 1 TZ ČR. Sumy sú preto výnimočne ponechané v českých korunách (Kč).

V prvom rade si zasluhuje pozornosť zaujímavý postreh prof. Jelínka⁶³ či Dr. Dolenského⁶⁴ o vzťahu majetkovej škody a stupňa nebezpečnosti činu pre spoločnosť z konca 80-tych rokov minulého storočia⁶⁵. Obaja autori zdôrazňujú pomer 1:5 medzi jednotlivými typmi škôd, t. j. 1, 5, 20 a 100 tisíc Kčs, pričom tento pomer zostal rovnaký aj pri v tom čase novo-stanovených orientačných peňažných čiastkach⁶⁶, napr. *značná škoda* 50 000 Kčs a *škoda veľkého rozsahu* 250 000 Kčs. V súčasnosti sa tento pomer v zásade zmenil na pomer 1:10 (za fikcie úplnej neexistencie *škody nikoli malej*, ktorá v tom čase nejestvovala), čo je správnym odrazom zmeny rozsahu trestnej činnosti, teda nárastu objemu škôd najmä pri ekonomickej kriminalite.

Ako bolo uvedené, okolité štáty dbajú na generálnu prevenciu vo vzťahu k drobným krádežiam či iným nezriedkavým spôsobom páchania majetkovej trestnej činnosti.⁶⁷ Obavou z možného následku sa tak snažia pôsobiť na potenciálnych páchatel'ov tej trestnej činnosti, ktorá je v štatistikách kriminality vždy na popredných miestach.⁶⁸ Tradíciu tohto prístupu je možné identifikovať v rakúskej a nemeckej právnej úprave. Odborné názory proti dekriminálizácii bagateľnej kriminality poukazujú jednak na problém jej vecného vymedzenia a jednak na nebezpečenstvo vytvorenia tzv. vákuu z hľadiska generálnej prevencie.⁶⁹ Aj to tvorí jeden z argumentov, prečo možno Novelu, ktorá ustanovuje zdvojnásobenie škody určujúcej hranicu medzi administratívnu a trestnou zodpovednosťou, považovať za spornú.

Domnievame sa tiež, že svojich odporcov nájde aj faktický dopad na prechod vecí z trestných do priestupkových konaní. I keď dôvodová správa k Novele⁷⁰ obsahuje záver

⁶³ JELÍNEK, J. Otázky související s majetkovou škodou a typovou nebezpečností činu. In: *Socialistická zákonost*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČSFR, 1988, roč. 36, č. 1, s. 25–37.

⁶⁴ DOLENSKÝ, A. Pojem, povaha a stupeň nebezpečnosti pro společnost. In: *Diferenciace trestní odpovědnosti: Sborník dokumentů a příspěvků z kolokvia Čs. nár. skupiny Mezin. společ. pro trestní právo AIDP*. Praha: Univerzita Karlova, 1983, s. 176.

⁶⁵ V uvedenom období sa ešte stále jednalo len o približné hranice jednotlivých typov škôd – vyplývajúce z materiálneho, resp. materiálno-formálneho chápania trestného činu – stanovené judikatúrou, nie zákonom (až do prijatia novelu 1990).

⁶⁶ Zmena nastala Stanoviskom Najvyššieho súdu ČSSR PlsF 2/87.

⁶⁷ Otáznym by však bolo skúmanie či takéto nízke nastavenie súm rozhodných pre trestnú zodpovednosť plní svoj odstrašujúci účel.

⁶⁸ Rozšírenie páchania deliktov totiž súvisí s ich bagateľnosťou. KAISER, G. Möglichkeiten der Bekämpfung von Bagatellkriminalität in der Bundesrepublik Deutschland. *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft*, 1978, roč. 90, č. 4, s. 877–904.

⁶⁹ „Mit dem Verzicht auf die Strafbarkeit würde ein generalpräventives Vakuum entstehen [...]“ MEIER, B.-D. Bagatellarische Tatbestände. *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft*, 2017, roč. 129, č. 2, s. 433–447. Riešenie spočíva podľa tohto autora vo vylúčení ukladania trestu odňatia slobody za bagateľné delikty.

⁷⁰ Resp. k návrhu novelu z novembra 2019, pozri vyššie.

zo štatisticky podložených údajov, nie je vylúčené ani podcenenie situácie. Zníženie počtu trestných činov bude vysoko pravdepodobne znamenať adekvátny nárast počtu priestupkov, a teda preťaženie správnych orgánov.

I keď trestné právo rozhodne nemôže byť prostriedkom verejného nátlaku, výnimočne dávame na zreteľ aj postoj verejnosti. Tá je k akýmkoľvek úľavám trestného zákonodarstva (aj tým potrebným a logickým) veľmi citlivá. Čarovnú hranicu rozdielu medzi „priestupkovým“ a „trestným“ však vníma ešte o niekoľko stupňov citlivejšie.⁷¹

Narážame tak na abstraktné mantinely medzi záujmami uvedenými v predchádzajúcich troch odsekoch, ktorých následkom by bolo rozhodnutie hranicu trestnej zodpovednosti vôbec nenavýšovať, a záujmom na dôslednom odraze ekonomickej reality (prameniaceho z princípu právnej istoty či princípu *ultima ratio* v normotvornej činnosti). Určitým kompromisom by preto mohol byť nárast zohľadňujúci iba mieru inflácie, t. j. 7 000 Kč⁷², prípadne 7 500 Kč. Tiež sa prihovárame k námetu vysvetlenému v ďalšej alinei, t. j. k doplneniu pojmu „postihnutý“ do vybraných skutkových podstat trestných činov.

Inšpiráciou na zmiernenie dopadov navýšenia *škody nikoli nepatrnej* sa zdá byť práve slovenská právna úprava. Ustanovenie § 212 ods. 1 písm. g) TZ SR deklaruje, že „*kto si prisvojí cudziu vec tým, že sa jej zmocní a bol za obdobný čin v predchádzajúcich dvanástich mesiacoch postihnutý, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky*.“ Rozmenené na drobné, ak bol páchatel v predchádzajúcich dvanástich mesiacoch postihnutý za priestupok proti majetku⁷³, a v tomto období spácha obdobný čin⁷⁴, tento čin je stíhateľný ako trestný bez ohľadu na výšku škody. Zavedením pojmu „postihnutý“ tak zákonodarca efektívne chráni spoločnosť pred prípadmi, kedy by dochádzalo k opakovanému prisvojeniu si cudzej veci tým istým páchatelom. TZ ČR však rovnakú konštrukciu nepozná, a obdobne ju používa len vo vzťahu k osobe odsúdenej alebo potrestanej⁷⁵ (§ 205 ods. 2 TZ ČR⁷⁶). Je tiež potrebné

71 Jedno z českých spravodajských médií (TN.cz) vytvorilo anketu s otázkou: „*Měla by se změnit hranice škody, při níž jde už o trestný čin?*“ Až 92 % hlasujúcich (1452 z celkového počtu 1580) zastáva negatívny postoj, t. j. NIE. Úleva pro zloděje?! Politici chtějí změnit hranici, kdy jde o trestný čin. TN.cz [online]. [cit. 21. 3. 2020]. Dostupné z: <https://tn.nova.cz/clanek/misto-5-tisic-10-politici-chteji-zvysit-hranici-kdy-jde-o-trestny-cin.html>

72 Inflácia sa za obdobie 2002–2019 zvýšila o cca 39 %. Údaje vyplývajú z priemernej ročnej miery inflácie pre roky 2002–2019 každoročne zverejnenou ČSÚ. Inflation – druhy, definice, tabulky. Český statistický úřad [online]. [cit. 21. 3. 2020]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/mira_inflace; S prepojením na tieto údaje pracuje aj Kalkulačka inflace. peníze.cz [online]. [cit. 21. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/kalkulacky/znehodnoceni-koruny-inflace>

73 Ust. § 50 ods. 1 zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch: „*Priestupku sa dopustí ten, kto úmyselne spôsobí škodu na cudzom majetku krádežou, sprenverou, podvodom alebo zničením alebo poškodením vecí z takého majetku, alebo sa o takéto konanie pokúsi.*“

74 K výkladu „postihnutý za obdobný čin“ pri trestnom čine krádeže pozri Rozsudok Najvyššieho súdu SR zo dňa 28. apríla 2016, sp. zn. 7Sžo/104/2014.

75 K výkladu pojmov „odsúdený“ a „potrestaný“, t. j. k recidíve ako podmienke trestnej zodpovednosti pozri ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1994–1998.

76 Ust. § 205 ods. 2 TZ ČR: „*Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.*“

dodať, že v dôsledku zvyšovania hranice trestnej zodpovednosti považujeme za vhodnejšie rozšírenie časového obdobia, na ktoré sa vzťahuje možnosť vyodenia trestnej zodpovednosti na časové obdobie korešpondujúce s § 205 ods. 2 TZ ČR, t. j. na tri roky. Na zváženie je aj častejšie využitie tohto pojmu v českom trestnom zákonodarstve.

V prípade rozhodnutia nenavýšiť škodu *nikoli nepatrnú* by bolo v aplikačnej praxi nevyhnutné apelovať na primárne preventívne pôsobenie takejto právnej úpravy, a tým aj detailné zváženie všetkých okolností prípadu so zreteľom na uplatnenie princípu *ultima ratio* v jeho aplikačnej podobe⁷⁷ – v súlade s bodom 33 nálezu Ústavného soudu ČR zo dňa 26. 5. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 46/18 a právnym názorom vyjadreným v spoločnom odlišnom stanovisku sudkyne Kateřiny Šimáčkové a sudcu Pavla Šámala (bližšie pozri kapitolu 1 tejto štúdie). Takéto riešenie má ale v českých (a obdobne aj slovenských) podmienkach dve roviny – pozitívnu a negatívnu. Tá prvá, pozitívna, zabráni formálnym prekážkam trestného stíhania (nedostatočná výška škody) pri činoch, ktorých spôsob spáchania vykazuje závažnejší stupeň nebezpečnosti pre spoločnosť (napr. pokračovací trestný čin krádeže⁷⁸). Tiež sa môže naplniť predpoklad ochranej a preventívno-represívnej funkcie trestného práva. Druhá rovina ale počíta so situáciou, keď by tento predpoklad naplnený nebol, t. j. faktický počet drobných krádeží by v prípade navýšenia/nenavýšenia škody *nikoli nepatrnej* ani neklesal, ani nestúpal. Princíp právnej istoty by tak ustupoval zbytočne. Zákonodarca síce vytvoril podmienky na uplatňovanie princípu *ultima ratio* v jeho aplikačnej podobe, avšak treba uznať, že ten má byť v prvom rade východiskom pri normotvornej činnosti, čo platí dvojnásobne pri mantineloch daných tak pevne, ako je tomu v prípade v § 138 ods. 1 TZ ČR. Ako ukázal aj sám nález Ústavného soudu ČR zo dňa 26. 5. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 46/18, prístupy k použitiu korektívov sú rôzne. Je preto otázne, v akom percente prípadov by zo strany orgánov aplikácie práva došlo k reálnemu uprednostneniu materiálnych kritérií nad kritériami formálnymi.⁷⁹ Napokon, takéto riešenie by nesplnilo účel obmedziť zat'azovanie

⁷⁷ Tzv. hmotnoprávny korektív podľa § 12 ods. 2 TZ ČR a tzv. procesný korektív podľa § 172 ods. 2 písm. c) TRŘ. TZ SR neustanovuje úpravu princípu *ultima ratio*, tak ako § 12 ods. 2 TZ ČR, obdobou je jeho pripustenie vo sfére tzv. materiálnej protiprávnosti trestného činu, teda pri posudzovaní závažnosti prečinov v rámci § 10 ods. 2 TZ SR (materiálny korektív). Česká právna úprava – na rozdiel od slovenskej – obsahuje aj procesný korektív v zmysle § 172 ods. 2 písm. c) TRŘ, ktorého podstatou je neúčelnosť stíhania páchatel'a. Bližšie pozri MULÁK, J. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2019, s. 140 a nasl.

⁷⁸ Pozri aj zjednocujúce Stanovisko trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 16. apríla 2018, Tpj 57/2017, na základe ktorého sa formulácia „trestnosť všetkých čiastkových útokov sa posudzuje ako jeden trestný čin“ podľa § 122 ods. 10 TZ SR, interpretuje tak, že výška spôsobenej škody alebo získaného prospechu sa pri jednotlivých čiastkových útokoch na účel určenia právnej kvalifikácie spočítava.

⁷⁹ Pozri napríklad: SZABOVÁ, E. a M. DESET. Princíp *ultima ratio* a jeho uplatnenie v rámci majetkových trestných činov. In: *Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae*, roč. 36, mimoriadne číslo, 2017, s. 190–200 [online]. [cit. 22. 3. 2020]. Dostupné z: <https://afi.flaw.uniba.sk/index.php/AFI/issue/view/48/46>

OČTK a súdov bagateľnými previneniami. Ako rozumnejšie sa nám preto javí zvýšenie hranice trestnej zodpovednosti so súčasným inkorporovaním pojmu „postihnutý“ do TZ ČR tak, ako bolo uvedené vyššie.

Na správne vyjadrenie potrieb trestného zákonodarstva je poznanie (aspoň približného) rozsahu škôd spôsobovaných trestnou činnosťou určujúce. K hodnoteniu finančného obsahu ostatných štyroch typov bude preto nápomocný výpočet priemernej škody spôsobenej hospodárskou a majetkovou kriminalitou za ostatných 10 rokov. Do úvahy boli vzaté len údaje vykázané v tomto rámci, nie v širšom poňatí „celkovej kriminality“, a to z prostého dôvodu. Celková výška škôd by v pomere k všetkým zisteným trestným činom spôsobila faktické skreslenie priemeru.⁸⁰

Tabuľka č. 3: Priemerná škoda spôsobená hospodárskou a majetkovou kriminalitou za posledných 10 rokov v Českej republike

	Hospodárska kriminalita			Majetková kriminalita			SPOLU
	Zistené	Škoda (v tis. Kč)	Priemerná škoda ⁸¹	Zistené	Škoda (v tis. Kč)	Priemerná škoda ⁸²	Priemerná škoda ⁸³
2010	28 371	14 153 834	498 883	203 717	8 380 595	41 138	97 094
2011	28 216	13 899 515	492 611	203 675	8 485 163	41 660	96 531
2012	27 633	24 135 981	873 448	194 970	7 553 775	38 734	142 360
2013	30 376	19 587 078	644 821	209 351	8 008 155	38 252	115 111
2014	30 731	20 850 300	678 478	173 611	6 554 129	37 752	134 111
2015	30 616	20 250 981	661 451	139 092	5 377 511	38 662	151 015
2016	28 306	18 779 626	663 450	118 082	4 456 627	37 742	158 731
2017	26 294	13 677 456	520 174	108 497	4 126 400	38 032	132 084
2018	24 837	10 639 767	428 384	98 670	4 689 858	47 531	124 119
2019	24 589	17 322 427	704 479	102 136	4 931 682	48 285	175 609
2010–2019			616 618			40 779	132 677

Zdroj: Statistické přehledy kriminality v České republice. *Policie ČR* [online]. [cit. 22. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

⁸⁰ Spôsobenie majetkovej škody je pri trestných činoch zaradených k inej, než majetkovej alebo hospodárskej kriminalite (napr. násilnej, mravnostnej či ostatnej) len ich zriedkavým a častokrát bagateľným následkom.

⁸¹ Priemerná škoda (v Kč) spôsobená hospodárskou kriminalitou = Škoda (v tis. Kč) spôsobená hospodárskou kriminalitou / počet zistených TČ spadajúcich do rámca hospodárskej kriminality.

⁸² Priemerná škoda (v Kč) spôsobená majetkovou kriminalitou = Škoda (v tis. Kč) spôsobená majetkovou kriminalitou / počet zistených TČ spadajúcich do rámca majetkovej kriminality.

⁸³ Priemerná škoda (v Kč) spôsobená hospodárskou a majetkovou kriminalitou celkovo = Škoda (v tis. Kč) spôsobená hospodárskymi a majetkovými kriminalitou celkovo / počet zistených TČ spadajúcich do rámca majetkovej kriminality celkovo.

Z Tabuľky č. 3 vyplýva, že priemerná škoda spôsobená hospodárskou kriminalitou za ostatných 10 rokov tvorí sumu 616 618 Kč, škoda spôsobená kriminalitou majetkovou v priemere sumu 40 779 Kč, a priemerná škoda spôsobená hospodárskymi a majetkovými trestnými činmi v súhrne celkovo 132 677 Kč. Optikou prof. Solnařa však „*pro přesné studium zločinnosti platí požadavek, že nestačí zločinnost měřiti, je třeba ji vážiti. To bývá na základě pouhé kriminální statistiky možné jen zřídka a měrou omezenou.*“⁸⁴ Na uvedené dáta je tak potrebné nazerať s rezervou.

Uvedené však nič nemení na fakte, že nastavenie zákonnej kategorizácie škôd pred Novelou skutočne nezodpovedalo požiadavkám. Nielen z dôvodu potreby reagovať na zmeny ekonomickej reality, ale aj z dôvodu kriminálnej reality samej. Rozsah škôd spôsobených trestnou činnosťou je pri hospodárskych trestných činoch enormný.

Ako vyplynulo zo záverov prvej časti štúdie, hranica *škody nikoli malej* v pomere k *škode nikoli nepatrnej* je len ďalšou potenciálnou hranicou medzi priestupkom a trestnoprávnym postihom. Zákonodarca ju využíva ako hranicu trestnej zodpovednosti najmä pri hospodárskych trestných činoch, ktorých povaha predznačuje vyšší rozsah spôsobenej škody – napríklad TČ úverového podvodu⁸⁵, kde priemerná škoda⁸⁶ za ostatných 10 rokov činí 363 396 Kč alebo TČ poškodzovania veriteľa⁸⁷ s priemernou škodou až 1 982 417 Kč. Hranicu 50 000 Kč, korešpondujúcu s Novelou, považujeme za adekvátnu, plniacu tiež úlohu generálnej prevencie.

Škoda väčší predstavuje podľa Novelu sumu 100 000 Kč a *škoda značná* sumu 1 000 000 Kč. Samozrejme, *škoda väčší* tvorí v niektorých prípadoch tiež hranicu trestnej zodpovednosti, avšak ani v tomto ohľade ju nemožno považovať za privysokú. Napríklad priemerná škoda za ostatných 10 rokov sa pri TČ skrátenia dane, poplatku a podobnej povinnej platby⁸⁸ vyšplhala až na úroveň 5 712 355 Kč. V právnom stave pred Novelou pritom škoda nad 5 000 000 Kč spadala pod najprísnejší kvantifikant, *škodu veľkého rozsahu*. Jav **sankcionovania „priemeru“**, teda trestných činov s priemernou vzniknutou škodou, čiže priemernou spoločenskou závažnosťou, **najprísnejšími trestnými sadzbami** by v trestnom práve nemal nachádzať svoje opodstatnenie. Nárast *škody veľkého rozsahu* na úroveň 10 000 000 Kč preto považujeme za správny.

Na tomto mieste opakujeme už raz deklarované konštatovanie, že zákonná kategorizácia škôd pred Novelou nezodpovedala požiadavkám trestného práva, a to *nielen z dôvodu potreby reagovať na zmeny ekonomickej reality, ale aj z dôvodu kriminálnej reality samej*. Stanovenie

84 SOLNAŘ, V. *Zločinnost v zemích českých v letech 1914–1922*. Praha: Nákladem knihovny sborníku věd právních a státních, 1931, s. 7.

85 Ust. § 211 TZ ČR.

86 Pri jej výpočte bola použitá rovnaká systematika ako pri výpočte priemernej škody hospodárskou alebo majetkovou kriminalitou.

87 Ust. § 222 TZ ČR.

88 Ust. § 240 TZ ČR.

hraníc jednotlivých typov škôd spočívalo (a stále spočíva) na pevných peňažných čiastkach, ktoré v trestných zákonoch pôsobia vždy dlhšie obdobie, možno jednu dekádu, možno dlhšie. So zdvojnásobením súm určujúcich jednotlivé hranice výšok škôd, okrem *škody nikoli malej*, sa preto možno stotožniť. To znamená, že sme prišli takmer k podobnému záveru ako skupina poslancov, len s iným odôvodnením. Do budúca ale poukážeme na potrebu zvážiť skúsenosti zo zahraničnej právnej úpravy a následky na pomer počtu trestných činov a priestupkov. Odlišnosť odôvodnenia spočíva v premise, že pre trestné zákonodarstvo by mala byť určujúca najmä miera inflácie (nie priemernej či minimálnej mzdy), čo bude ešte využité v ďalšom texte.

6 Suma životného minima – inšpirácia *pro futuro*?

O snahe maximalizovať pružnosť⁸⁹ trestnej legislatívy niet pochýb. Uvedené platí o to viac, ak je reč o zákonnej kategorizácii škôd, ktorá je často rozhodná buď pre samotnú trestnosť činu, alebo jeho právnu kvalifikáciu. Myšlienka nadviazania škody na jeden z flexibilných ekonomických inštitútov tak má svoj potenciál, a to i napriek tomu, že sa v histórii oboch krajín neujala.

Z uvedenej komparatívnej analýzy vyplýva, že z trestných zákonov okolitých krajín nevymizlo ani nadviazanie na flexibilné inštitúty. V tejto súvislosti je potrebné skúmať, či je prinavrátenie určitej formy pružnosti možné aj v našich podmienkach. Samozrejme, za rešpektovania právnych a ekonomických požiadaviek.

Nevhodnosť použitia minimálnej mzdy na účely trestného zákonodarstva bola objasnená hneď úvodom. Nekompatibilita minimálnej mzdy s potrebami trestného práva však nebola daná vždy. Na Slovensku sa istý čas minimálna mzda ustanovovala na zákonnej úrovni⁹⁰, nerástla radikálnym tempom a bola užšie spätá so sumou životného minima. Napríklad dôvodová správa k zákonu č. 56/1999 Z. z.⁹¹, ktorým sa novelizoval vtedajší zákon č. 90/1996 Z. z. o minimálnej mzde s účinnosťou od 1. apríla 1999, uvádza, že reaguje na úpravu životného minima zvýšením minimálnej mzdy o 20 %.⁹² V čase písania tejto štúdie by ale takáto argumentácia predstavovala nárast o priepastných 176 %, keďže rozdiel medzi sumou životného minima a minimálnej mzdy sa podstatne

⁸⁹ Pružnosťou trestnej legislatívy majú autori na mysli požiadavku, aby trestnoprávne normy boli schopné pružne reagovať na zmeny vonkajšieho prostredia, t. j. v našom prípade na zmeny ekonomickej reality.

⁹⁰ Minimálna mzda, a tým aj hranice jednotlivých typov škôd, bola na zákonnej úrovni ustanovená v období rokov 1996 až 1999, čím nedochádzalo k porušeniu medzinárodnoprávnej garancie *nullum crimen sine lege scripta*. BELEŠ, A. a HANGÁČOVÁ, N. Vývoj právnej úpravy hranice minimálnej škody. In: *Notitia Iudiciales Academie Collegii Aedilium in Bratislava*, Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2019, roč. 5, č. 1, s. 5.

⁹¹ Dôvodová správa k zákonu č. 56/1999 Z. z. *Národná rada SR* [online]. [cit. 23. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/dl/Browser/Document?documentId=162201>

⁹² V deklarovanom období suma životného minima predstavovala 3000 Sk a suma minimálnej mzdy 3600 Sk.

zvýšil.⁹³ Z porovnania medziročného rastu sumy životného minima a minimálnej mzdy vyplýva výrazný rozdiel.⁹⁴

Právnym základom sumy životného minima⁹⁵ je v slovenskom právnom poriadku zákon č. 601/2003 Z. z. o životnom minime (ďalej len ako „ZoŽM“). Hlavným rozdielom medzi týmto inštitútom u nás a v Českej republike je najmä obligatornosť v každoročnom prehodnocovaní jeho výšky a sila rozhodovacej právomoci daná jednotlivým orgánom.

Podľa § 5 ods. 1 ZoŽM sa suma životného minima upraví vždy k 1. júlu bežného kalendárneho roka, ak v odseku 6⁹⁶ nie je ustanovené inak. Zákonodarca pritom ustanovuje exaktný vzorec⁹⁷ založený na koeficiente rastu čistých peňažných príjmov na osobu alebo koeficiente rastu životných nákladov nízko príjmových domácností. Podľa tohto vzorca sa musí postupovať pri každoročnom posudzovaní výšky sumy životného minima. Úpravu súm má v kompetencii Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ktoré v záverečnom procese vydá opatrenie s novou sumou životného minima. Tá je ďalej inkorporovaná do samotného normatívneho znenia ZoŽM, čím zákonodarca tieto sumy schvaľuje, a stavia ich do výrazne intenzívnejšej pozície z hľadiska právnej sily.

Česká republika stavia v tomto smere na princípe fakultatívnosti. Vychádzajúc z § 9 ods. 1 zákona č. 110/2006 Sb. o životnom a existenčnom minime **môže** sumu životného minima zvýšiť vláda, a to nariadením v pravidelnom termíne od 1. januára, prípadne v mimoriadnom termíne.⁹⁸ Zákonodarca pritom v tomto odseku ustanovuje aj určitý vzorec a podmienky, za ktorých k zvýšeniu sumy môže dôjsť, avšak tieto sú koncipované omnoho benevolentnejšie, čím vláde dávajú pomerne vysokú mieru rozhodovacej právomoci. Faktickým dôsledkom je, že suma životného minima nebola od roku 2012 do 1. apríla 2020 vôbec zvyšovaná.

⁹³ V čase písania tejto štúdie suma životného minima predstavuje 210,20 € a suma minimálnej mzdy 580 €.

⁹⁴ Aj keď v hlavnom texte štúdie ide o príklad výraznejšieho rastu minimálnej mzdy ako životného minima na Slovensku, jav postupného odlišovania výšky minimálnej mzdy od výšky sumy životného minima možno demonštrovať i na grafe spracovanom Výskumným ústavom práce a sociálnych vecí Českej republiky. Z grafu je zrejmé, že prelom nastal na území ČR taktiež po roku 1999, keď boli sumy ešte na cca rovnakej úrovni. Po tomto roku sa nožnice rozdielov začali roztvárať smerom k dnešnému radikálnemu rozdielu. Bližšie pozri Vývoj častek životního minima, průměrné a minimální mzdy. *Výzkumný ústav práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 23. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.vupsv.cz/download/7-vyvoj-castek-zivotniho-minima-prumerne-a-minimalni-mzdy/>

⁹⁵ K sume životného minima v sociálnej politike pozri KREBS, V., a kol. *Sociálna politika*. 5. prepracované a aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 544.

⁹⁶ Ust. § 5 ods. 6 Zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime: „*Sumy životného minima sa k 1. júlu bežného kalendárneho roka neupravujú, ak sa koeficient, ktorým by sa podľa odseku 2 upravili sumy životného minima, rovná jednej alebo je nižší ako jedna.*“

⁹⁷ Ust. § 5 ods. 2 zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime.

⁹⁸ Ust. § 9 ods. 2 zákona č. 110/2006 Sb. o životnom a existenčnom minime.

Na tomto mieste si zaslúži pozornosť náleži Ústavného soudu ČR zo dňa 23. júla 2013, sp. zn. Pl. ÚS 13/12⁹⁹. Z viacerých častí tohto nálezu vyplýva záver, že existencia podzákonného predpisu v trestnom práve nie je úplne vylúčená, ak by bola jeho úprava pod kontrolou zákonodarcu. Rovnako ako pri minimálnej mzde, tak i pri úprave sumy životného minima v Českej republike je zrejma moc exekutívy, ktorej odrazom je vydanie vládneho nariadenia. Keď sa však pozrieme na úpravu súm životného minima v slovenskom právnom poriadku, možno uzavrieť, že jej korekcie sú (pod vplyvom nutnosti dodržiavať ustanovený vzorec) pod kontrolou zákonodarcu. Na otázku súladu so zásadou *nullum crimen sine lege certa*, odpovieme slovami sudcu Musila „domnívám se, že z hlediska právní jistoty občanů, předvídatelnosti práva a navíc z hlediska jeho dostupnosti zvolil zákonodárce cestu velmi komfortní a plně vyhovující podmínkám právního státu.“¹⁰⁰ Vo svojom odlišnom stanovisku tiež okrajovo spomenul kategorizáciu škôd spôsobených trestným činom, keď je podľa neho možné ich kvantifikáciu v porovnaní s posudzovanou problematikou drogových deliktov určiť jednoduchšie. K uvedenému je však potrebné dodať, že škodu detailnejšie neposudzoval, resp. škoda a dôraz na princíp právnej istoty ešte nikdy neboli predmetom detailného posúdenia ústavným súdnictvom. Tiež, v časoch vyradenia minimálnej mzdy z trestného zákonodarstva, vládne nariadenie skutočne nespĺňalo požadované kritériá.

Suma životného minima je tak možnosťou, ktorá by mohla byť, zdá sa, pre slovenské trestné právo **vhodným riešením**. Z dôvodu odlišného prístupu českého zákonodarcu by však v jeho rámci nebol tento inštitút vyhovujúci. V ďalších riadkoch sa preto zameriame na výlučný rozbor nami stanoveného (potenciálneho) námetu ustanovenia § 125 ods. 1 TZ SR: „*Škodou malou sa rozumie škoda dosahujúca najmenej 1,5-násobok sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu podľa osobitného predpisu platnej k 1. januáru príslušného kalendárneho roka. Škodou väčšou sa rozumie suma dosahujúca najmenej pätnásťnásobok takej sumy životného minima. Škodou značnou sa rozumie suma dosahujúca najmenej stopäťdesiatnásobok takej sumy životného minima. Škodou veľkého rozsahu sa rozumie suma dosahujúca najmenej tisícpäťstonásobok takej sumy životného minima. Tieto hľadiská sa použijú rovnako na určenie výšky prospechu, hodnoty vecí a rozsahu činu.*“

K 1. januáru 2020 tvorila podľa § 2 písm. a) ZoŽM suma životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu sumu v hodnote 210,20 €. Zákonná kategorizácia škôd by tak na účely TZ SR s účinnosťou od 1. januára 2020 mala nasledujúcu štruktúru: *škoda malá* by predstavovala sumu vo výške 315,30 €, *škoda väčšia* sumu vo výške 3 153 €, *škoda značná* sumu vo výške 31 530 €, a *škoda veľkého rozsahu* sumu vo výške 315 300 €. Na tomto mieste pripomíname poslednú kapitolu prvej časti štúdie. Záverom bolo deklarované,

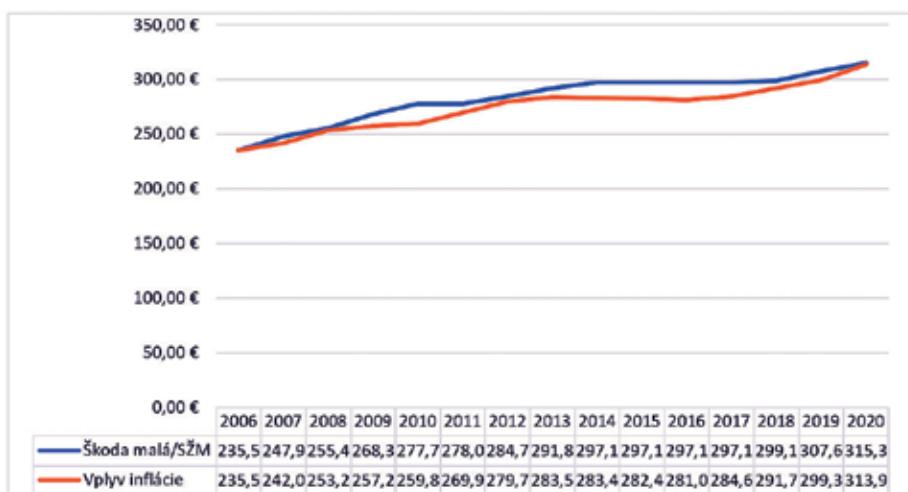
⁹⁹ Navrhovateľ sa tu domáhal zrušenia ustanovenia § 289 ods. 2 TZ ČR pre rozpor s čl. 39 Listiny, pričom meritum veci spočívalo v posudzovaní pojmu množstvo *väčšie než malé* u omamných látok, psychotropných látok, prípravkov ich obsahujúcich a jedov, ktoré bolo stanovené nariadením vlády, a malo tvoriť hranicu medzi administratívnu a trestnou zodpovednosťou v rámci vybraných drogových deliktov.

¹⁰⁰ Bod 11 odlišného stanoviska Jána Musila k náleži Ústavného soudu ČR zo dňa 23. júla 2013, sp. zn. Pl. ÚS 13/12.

že slovenský zákonodarca by mal pod vplyvom inflácie navýšiť *škodu veľkého rozsahu*, v súčasnosti charakterizovanú sumou 133 000 €, **aspoň** na sumu 177 274 €. Z dôvodu argumentov¹⁰¹ zdôrazňujúcich vysokú normatívnu silu kvalifikačného znaku *škody veľkého rozsahu* v slovenskom zákonodarstve však táto zmena nebola považovaná za dostatočujúcu. Apelovali sme tak na potrebu adekvátnej reakcie, ktorou by bolo radikálnejšie navýšenie. Námet navýšenia na 315 300 € plní aj tento záväzok.

Z dôvodu záujmu na riadnom vysvetlení zmien ekonomickej reality s dôrazom na meniacu sa mieru inflácie bol zostavený Graf č. 1. Ten odráža predpoklad naviazania zákonnej kategorizácie škôd na sumu životného minima už od roku 2006. K 1. januáru 2006 bola suma životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu podľa § 2 písm. a) ZoŽM ustanovená vo výške 4 730 Sk, čo v prepočte činí 157,01 €. Keďže *škoda malá* na účely Trestného zákona (podľa nášho námetu) tvorí 1,5-násobok tejto sumy, tak v roku 2006 by sa podľa vzorca $1,5 \times 157,01$ vyšplhala na sumu (zaokrúhlene) 235,50 €. Peňažnú čiastku, ktorá bola podľa našej fikcie platná a účinná v roku 2006 (v prepočte na eurá) sme následne podrobili inflácii¹⁰². Výsledkom je, že reálna hodnota sumy 235,50 € v roku 2006 je pod vplyvom inflácie rovná sume **313,90 €** v roku 2020. V tomto roku by pritom výška *škody malej* na účely TZ SR – podľa navrhovaného mechanizmu výpočtu – tvorila sumu **315,30 €**.

Graf č. 1: Fikcia právnej úpravy. Predpoklad výšky *škody malej* podľa vzorca Škoda malá = 1,5násobok sumy životného minima platného k 1. januáru príslušného kalendárneho roka („SŽM“) vs. Vplyv inflácie na čiastku 235,50 € (ktorá tvorila v roku 2006 sumu životného minima) v rokoch 2006–2020.

¹⁰¹ Medzi také boli zaradené, *in concreto*: (i) normatívna sila kvalifikačného znaku *škody veľkého rozsahu*; (ii) rastúci rozsah škôd spôsobených trestným činom; (iii) vyvíjajúca sa kúpna sila peňazí, resp. inflácia. Bližšie pozri ČENTĚŠ, J., A. BELEŠ a J. ČIPKOVÁ. Kategorizácia škôd spôsobených trestným činom (I. časť). In: *Casopis pro právní vědu a praxi*, Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2020, roč. 28, č. 2, s. 225–246.

¹⁰² Výpočet bol vytvorený ku dňu 23. 3. 2020 za pomoci Inflačnej kalkulačky. *Inštitút pre ekonomické a sociálne reformy* [online]. Dostupné z: <http://www.ineko.sk/kalk.html>

Na základe vyššie uvedeného možno uzavrieť, že aj o takmer 15 rokov neskôr by sa krivka inflačného vývoja značne približovala krivke znázorňujúcej postupný nárast *škody malej* podľa navrhovaného mechanizmu. Jednotlivé sumy pritom z roka na rok nerastú rapídne, čím by sa predchádzalo skokovému nárastu.

Opomenúť nemožno ani fakt, že v rokoch 2014 až 2016 dochádzalo k záporným hodnotám, t. j. Slovensko bolo vďaka ekonomickej kríze v deflácií.¹⁰³ Začiatkom roka 2017 sa inflácia vrátila. Z grafického znázornenia je zrejmé, že v rokoch 2014 až 2017 bola suma životného minima zmrazená, čo vyplývalo z aplikácie § 5 ods. 6 ZoŽM. Deklarovať tak možno splnenie reakcie na prípadnú defláciu v budúcom období.

Záverom si nedovolíme vynechať ani nevýhody naviazania na pružný činiteľ, ktorý môže v aplikačnej praxi spôsobovať problémy spočívajúce napríklad v páchaní dlhodobej pokračovacej trestnej činnosti, kde je potrebné prihliadať i k zmenám základu, ak k ním v priebehu pokračovania trestnej činnosti došlo.¹⁰⁴ Neľahkým je aj skúmanie, kedy presne došlo k spôsobeniu škodlivého následku, v akom rozsahu, a aký vplyv má toto časové hľadisko, a každoročná zmena výšky *škody malej* na trestnú zodpovednosť páchatel'a, a to najmä v prípade spôsobenia tzv. hraničných škôd. Práca orgánov činných v trestnom konaní a súdov by tak touto zmenou uľahčená nebola, no jedným dychom dodávame, že najjednoduchšie riešenia sú len zriedka tými najsprávnejšími.

7 Intertemporálne ustanovenie

Predmetná Novela už prešla posúdením finančného obsahu jednotlivých typov škôd. Tiež bolo zistené, že prinavrátenie určitej formy pružnosti je možné, avšak vo vzťahu k sume životného minima len na území Slovenskej republiky. Legislatívnu nástrahou, na ktorú sa pri koncipovaní Novely mohlo zabudnúť, a mohlo by sa tak stať aj pri potenciálnom (zatiaľ stále neexistujúcom) návrhu slovenského zákonodarcu, je prípadná absencia intertemporálneho ustanovenia súvisiaceho s dekriminalizáciou.

Novela sa v tomto smere obmedzila len na jedno prechodné ustanovenie. To sa týka ustanovenia vecnej príslušnosti v konaniach začatých pred dňom nadobudnutia účinnosti zákona.¹⁰⁵ Otázkou zostáva, či by pri tak skokovom náraste súm určujúcich jednotlivé hranice výšok škôd nemal brať zákonodarca na zreteľ ukončenie, resp. skrátenie výkonu trestov za činy, ktoré by buď (po nadobudnutí účinnosti zákona) už neboli trestným činom, alebo by boli posudzované ako činy miernejšie trestné.

¹⁰³ Vývoj inflácie v Slovenskej republike v rokoch 2013 až 2017. *Datawrapper* [online]. [cit. 21. 3. 2020]. Dostupné z: https://app.datawrapper.de/_/U1XaJ

¹⁰⁴ TERYNGEL, J. K novele trestního zákona. In: *Právo a zákonost*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 1990, č. 9, s. 515–524.

¹⁰⁵ Čl. II Novely: „*V řízeních zahájených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se pro účely stanovení věcné příslušnosti použije § 138 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., ve znění účinném do dne nabytí účinnosti tohoto zákona.*“

Inšpiráciou nám môže byť práve novela 1990, ktorá zákonnú kategorizáciu škôd sama zaviedla. Netreba však zabúdať na obdobie, v akom bola prijatá. Jej obširné dekriminizačné a depenalizačné opatrenia¹⁰⁶ priniesli mnohé z reakcií na zmenu politického, štátneho či hospodárskeho života.¹⁰⁷ Ich zmyslom bolo vytvoriť z trestného zákona nástroj, ktorý by, i napriek pečati doby, v ktorej vznikol, mohol plniť úlohu ochrany novo-vznikajúcej spoločnosti, až pokým sa v právnej forme konštituuujú nové spoločenské hodnoty.¹⁰⁸ Príprava takto rozsiahlej novely preto musela ústii do precízneho nastavenia intertemporálnych ustanovení. Jedným z nich bol aj článok II ods. 3 novely 1990¹⁰⁹ a článok II ods. 4 novely 1990.¹¹⁰

Tieto ustanovenia boli predmetom skúmania Najvyšším súdom ČR. Napríklad¹¹¹ v judikáte R 25/1991 tr. Najvyšší súd ČR zdôraznil, že článok II ods. 3 novely 1990 (o tom, že tresty uložené pred účinnosťou tohto zákona za činy, ktoré naďalej nie sú trestnými činmi, sa nevykonávajú) sa týka iba trestu odňatia slobody, a nie iných druhov trestov. Uvedené podľa tohto súdu vyplýva tiež zo zámeru zákonodarcu, a teda zo zásady, že by bolo neprimerané, aby po 1. 7. 1990 boli vykonávané právoplatne uložené tresty odňatia slobody za trestné činy, ktoré budú posudzované už iba ako priestupky. Pokiaľ by však išlo o trest zákazu činnosti, peňažný či iný trest, nie je účelné upúšťať od výkonu týchto trestov, keďže také alebo obdobné „tresty“, môžu byť uložené aj za priestupky.¹¹² Skokový nárast súm určujúcich jednotlivé hranice výšok škôd predstavuje aj radikálnu zmenu kritérií na vyvodzovanie trestnej zodpovednosti či určenie právnej kvalifikácie. Záleží však najmä od vôle zákonodarcu, pokiaľ už bolo právoplatne rozhodnuté o vine

¹⁰⁶ Rozsiahlou novelou v roku 1990 sa vypustila značná časť skutkových podstat poskytujúcich ochranu socialistickému zriadeniu, napr. celý tretí oddiel druhej hlavy (§ 132 rozkrádanie majetku v socialistickom vlastníctve, § 133 Neoprávnené užívanie veci z majetku v socialistickom vlastníctve, a mnoho ďalších). V neposlednom rade sa trest smrti nahradil výnimočným trestom. Uložený trest smrti sa pritom zmenil na trest odňatia slobody na doživotie.

¹⁰⁷ BALÁŽ, P. *Trestné právo hmotné: Všeobecná a osobitná časť*. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2001, s. 208.

¹⁰⁸ TERYNGEL, J. K novele trestného zákona. In: *Právo a zákonnosť*. Praha: Ministerstvo spravodlnosti ČR, 1990, č. 9, s. 515–524.

¹⁰⁹ Čl. II ods. 3 novely 1990: „Trest odňatia slobody uložený pred účinnosťou tohto zákona za čin, ktorý nie je trestným činom, prípadne jeho nevykonaný zvyšok, sa nevykoná. Ustanovenie o súbrnnom treste sa v takom prípade nepoužije. Ak za taký trestný čin alebo prečin a zbiehajúci sa iný čin bol uložený úbrnný alebo súbrnný trest, súd trest pomerne skráti; pritom pribliadne na vzájomný pomer závažnosti činov, ktoré od účinnosti tohto zákona nie sú trestnými činmi, a ostatných činov.“

¹¹⁰ Čl. II ods. 4 novely 1990: „Trest odňatia slobody uložený pred účinnosťou tohto zákona za čin, ktorý sa bude naďalej posudzovať ako miernejšie trestný, súd pomerne skráti; pritom pribliadne na vzájomný pomer trestnej sadzby ustanovenej na pôvodný trestný čin alebo prečin a sadzby ustanovenej na miernejšie trestný čin. Podľa rovnakých zásad postupuje, ak za taký čin a zbiehajúci sa iný čin bol uložený úbrnný alebo súbrnný trest.“

¹¹¹ Judikatura je však širšia, pozri tiež R 9/1992, resp. Rč 7/1993.

¹¹² Pozri tiež R 9/1992 tr. alebo R 7/1993 tr. Posledný z uvedených judikátov napríklad zdôrazňuje, že ak bol uložený podmienený trest odňatia slobody pred účinnosťou novely 1990 za čin, ktorý už nie je trestným činom, nemožno vzhľadom na čl. II ods. 3 novely 1990 rozhodnúť, že sa tento trest vykoná, a to bez ohľadu na skutočnosť, ktorá by inak odôvodňovala záver, že sa obvinený v skúšobnej dobe neosvedčil.

a treste, či sa rozhodne pre doplnenie ustanovenia, podľa ktorého sa tresty uložené za činy spáchané pred účinnosťou novej právnej úpravy nevykonávajú, prípadne pomerne skrátia.¹¹³ Vzhľadom na takmer dve dekády trvajúce nereagovanie na zmeny ekonomickej reality sa však záverom prihovárame k prehodnoteniu (ne)existencie prechodného ustanovenia v normatívnom texte, a to pod vzorom článku II ods. 3 a ods. 4 novely 1990.

Záver

Súčasnú trestnú právo – na rozdiel napr. od prísnosti a krutých praktík podľa starovekého trestného práva¹¹⁴ – je charakterizované humanizmom a kriminalizáciou len v nevyhnutných prípadoch. Týmto atribútom zodpovedajú aj dekriminalizačné snahy pri bagatelných deliktach, čomu z časti zodpovedá aj Novela (TZ ČR prijatá v roku 2020). Na druhej strane však v tomto prípade nie je možné hovoriť o pravej forme dekriminalizácie, len o zosúladení stavu s ekonomickou situáciou. Zámer reagovať zvyšovaním hraníc jednotlivých typov škôd na vývoj inflácie bol pritom podľa dôvodovej správy k zákonu č. 265/2001 Sb. vyjadrený aj samým českým zákonodarcom.

Za rešpektovania inflačného vývoja, komparatívnych záverov, ako i celkového rozsahu trestnej činnosti s dôrazom na výpočet priemernej výšky škody spôsobenej hospodárskou či majetkovou kriminalitou bola predmetná Novela vyhodnotená ako akceptovateľná s rozdielom vo finančnom obsahu *škody nikoli nepatrnej*. Tá má podľa Novely predstavovať sumu 10 000 Kč. V súlade so závermi, ktoré v roku 1979 prezentoval nemecký *Bundesverfassungsgericht*, konštatujeme, že zákonodarca má široký priestor na uváženie, ako bude reagovať na bagatelnú kriminalitu, pričom jeho reakcia musí byť adekvátna, a vždy výsledkom detailného uváženia. Ústavné súdnictvo totiž v otázkach kriminalizácie nemá suplovať jedinečnú úlohu zákonodarcu (adekvátne tiež Ústavní soud ČR v náleze sp. zn. Pl. ÚS 46/18). Vzhľadom na inflačný vývoj by bolo vhodnejšie navýšenie hranice *škody nikoli nepatrnej* na najviac 7 500 Kč, čo by bola na účely trestného zákonodarstva úroveň dostatočujúca, avšak český zákonodarca sa v rámci svojej voľnej úvahy v roku 2020 rozhodol pre navýšenie až na 10 000 Kč. Zvyšovanie hranice nad nevyhnutnú mieru môže spôsobiť negatívne efekty (zat'áženie orgánov prejednávajúcich priestupky, nižšia ochrana poškodených), resp. môže byť hodnotené ako „opačný extrém“ v porovnaní s rozsiahlou kriminalizáciou bagatelných deliktov v rakúskom a nemeckom trestnom práve¹¹⁵, ktorá je zmierená výlučne privilegovanou kvalifikáciou, resp. návrhovým mechanizmom.

¹¹³ Pozri tiež Rč 17/2007.

¹¹⁴ Pozri GREGOR, M. „Desivé“ tresty v rímskom práve elektronický dokument. *Comenius* [online]. 2018, roč. 3, s. 1–3 [cit. 9. 5. 2020]. Dostupné na: <https://comenius.flaw.uniba.sk/index.php/kategorie/pravne-dejiny-filozofia/47-desive-tresty-v-rimskom-prave>

¹¹⁵ Úplná dekriminalizácia, resp. presun bagatelných deliktov z trestného práva do priestupkového práva sú podľa Kaisera v podmienkach nemeckého právneho poriadku neakceptovateľné. KAISER, G. Möglichkeiten der Bekämpfung von Bagatelkriminalität in der Bundesrepublik Deutschland. *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft*, 1978, roč. 90, č. 4, s. 877–904.

Obohacujúcim námetom pre českú právnu úpravu môže byť do budúcnosti doplnenie pojmu „postihnutý“ do vybraných skutkových podstat trestných činov, najmä ako znaku základnej skutkovej podstaty trestného činu krádeže. Jeho zavedením by český zákonodarca efektívne chránil spoločnosť pred prípadmi, keď by mohlo dochádzať k opakovanému prisvojeniu si cudzej veci tým istým páchatelom. Generálno-preventívny účinok tak zostane zachovaný i napriek navýšeniu hranice medzi trestnou a administratívnou zodpovednosťou. Na zváženie bolo dané aj častejšie využitie tohto pojmu v TZ ČR.

Ďalší cieľ našej štúdie pozostával zo zistenia, či je prinavrátenie nadviazania škody na jeden z flexibilných inštitútov možné aj¹¹⁶ v našich podmienkach. Výsledkom je, že suma životného minima môže byť na účely TZ SR vhodným inštitútom, ktorý by rešpektoval ako právne, tak aj ekonomické požiadavky. V tejto časti sa tiež naplno prejavila naša preferencia naviazania na činiteľ inflácie (nie minimálnej alebo priemernej mzdy), keďže kritériá podmienok trestnej zodpovednosti sa pod jej vplyvom naozaj zužujú pomalšie, čím sa z roka na rok predchádza skokovému nárastu súm určujúcich zákonnú kategorizáciu škôd. Z dôvodov bližšie špecifikovaných v piatej kapitole štúdie by však suma životného minima v českom trestnom zákonodarstve neobstála.

Záverom bolo potrebné apelovať na potrebu intertemporálneho ustanovenia, podľa ktorého sa tresty uložené za činy spáchané pred účinnosťou novej právnej úpravy nevykonávajú, prípadne pomerne skrátia. Ako už bolo niekoľkokrát uvedené, skokový nárast súm určujúcich zákonnú kategorizáciu škôd znamená aj radikálnu zmenu kritérií na vyvodzovanie trestnej zodpovednosti či určenie právnej kvalifikácie. Dúfame preto, že ani tento námet nezostane nepovšimnutý.

¹¹⁶ Naviazanie jednotlivých typov škôd na minimálnu mesačnú mzdu využíva v určitom rozsahu Poľsko. Na mesačnú nezdaniteľnú časť základu dane na daňovníka (ktorá je bezvýhradne spojená so sumou životného minima) zasa nadväzuje Ukrajina.